

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Bogdan Kovaljov

**KUTSEKVALIFIKATSIOONI STANDARDI
KEHTESTAMISE VAJALIKKUSEST EESTI
TOLLIAGENTIDELE**

Lõputöö

Juhendaja:

Helle Koitla, Spetsialisti diplom kõrgema kutsehariduse
omandamise kohta (magistrikraadile vastav
kvalifikatsioon)

Kaasjuhendaja:

Kerly Randlane, MPA

Tallinn 2017

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2017
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise vajalikkusest Eesti tolliaagentidele</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: The Need for Professional Qualification for Estonian Customs Agents</p> <p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 49. leheküljest. Lõputöö kirjutamisel on kasutatud 41 allikat, millele on tekstis viidatud. Lõputöö on aktuaalne, kuna kutsekvalifikatsiooni standard EN 16992:2017 on septembris 2016.aastal Euroopa Liidu Standardikomitee koosolekul kinnitatud ning Euroopa Liidu liikmetele kätte saadavaks saanud alates jaanuarist 2017. Samuti on praegu menetluses Tolliseaduse 347 SE eelnõu millega tahetakse kehtestada tolliaagentuuri tegevusloa nõuet ka otsesel esindamisel. See tähendab, et pakkudes tulevikus tolliesindaja teenust on tolliaagenti tunnistust vajalik nii kaudsel kui ka otsesel esindamisel. Lõputöö eesmärk on välja selgitada kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise vajalikkus Eesti tolliaagentidele.</p> <p>Töö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anda ülevaade tollisüsteemist ning teostatavatest tollitoimingutest. 2. Anda ülevaade tolliaagentuuridest, tolliaagentidest ja kutsekvalifikatsiooni standardi tekkimisest. 3. Selgitada kutsekvalifikatsiooni standardi EN 16992:2017 olemust. 4. Analüüsida tolliaagentide ootusi kutsekvalifikatsiooni standardile. <p>Lõputöö tulemusena jõuti järeldusele, et tolliaagentide arvates ei ole vajadust kutsekvalifikatsioon standardis. Nende arvates saab kutse kvaliteedi parandada ainult pidev töö tolli valdkonnas ning koostöö tolliga. Peale tolliaagenti eksami sooritamist korduvaid eksameid ei ole. Seega ei saa keegi kontrollida, kas täiendavad tolliaagentid oma teadmisi ning käivad koolitustel või mitte. Eksami korduv sooritamine võiks näidata, kuidas inimene on teadmisi omandanud ning kas on tolliaagent Maksu- ja Tolliameti koolitustest midagi meelde jätnud. Samuti võiks see näidata praegust tolliaagentide taset ning teha järeldusi, mis võiks olla parem ja millest tolliaagentid puudust tunnevad. Maksu- ja Tolliameti tolliosakonna tollitalituse vanemspetsialisti Virve Aasmäe arvates võiks standardi kehtestamisega tolliaagentide nimekiri korrastuda.</p>	
<p>Võtmesõnad: <i>tolliaagent, tolliaagentuur, tolliprotseduurid, tollisüsteem, kutsekvalifikatsiooni standart</i></p>	
<p>Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>custom agent, qualification, competence, custom procedures</i></p>	
<p>Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu</p>	
<p>Töö autor: <i>Bogdan Kovaljov</i></p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p> <p>Juhendaja: Helle Koitla</p>	<p>Allkiri:</p>
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p> <p>Kaasjuhendaja: Kerly Randlane</p>	<p>Allkiri:</p>
<p>Kaitsmisele lubatud</p> <p>Kolledži direktor: Uno Silberg</p>	<p>Allkiri:</p>

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. EESTI TOLLISÜSTEEM NING TOLLIESINDAJAD	7
1.1 Eesti tollisüsteem ja tolliprotseduuride olemus.....	7
1.2 Tolliagentuuridest, tolliagentidest ja kutsekvalifikatsiooni kujunemine.....	13
2. EESTI TOLLIAGENTIDE KUTSEKVALIFIKATSIOON.....	22
2.1 Kutsekvalifikatsiooni EN 16992:2017 olemus.....	22
2.2 Tolliagentide ootused kutsekvalifikatsiooni standardile	29
KOKKUVÕTE.....	35
SUMMARY	38
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	40
LISAD	44
Lisa 1. Intervjuu Riga Technical University Customs and Taxes Department dotsendiga Aivar Gulbisiga	44
Lisa 2. Intervjuu Maksu- ja Tolliameti tolliosakonna tollitalituse vanemspetsialistiga Virve Aasmäega.....	45
Lisa 3. Intervjuu EVS/PK 52 esimehega ja 4U Logistics OÜ tolliteenuste juhiga Andreas Pardiga	46
Lisa 4. Intervjuu Vopak E.O.S tolliagendiga Jüri Frischeriga.	47
Lisa 5. Küsimustik kutsekvalifikatsiooni standardi kohta Eesti tolliagentidele	48

SISSEJUHATUS

Kaubandus Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel kasvab pidevalt. Tollil on tähtis roll Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahelises tarneahelas turvalisuse ja julgeoleku tagamisel ning tollitoimingute vormistamisel. Tolliagendid, kes osutavad tolliteenuseid, peavad vastama põhiväärtustele ning järgima tolliteenuste pakkumisel Euroopa Liidu tollialaste õigusaktide nõuete täitmist.

Teema valiku põhjuseks on Euroopa Liidu projektkomitee CEN/TC 432-Competency for Customs Representatives koostatud standard, mis kirjeldab tolliagentide pädevusnõudeid ning väärtusi. Standardis kirjeldatud pädevusnõuded ja väärtused ei ole tolliagentidele kohustuslikud, kuid nende järgimine korrastab tolliagentide tööd ning annab neile suuna arenemiseks.

Lõputöö teema on aktuaalne, kuna kutsekvalifikatsiooni standard EN 16992:2017 on septembris 2016. aastal Euroopa Liidu Standardikomitee koosolekul kinnitatud. Euroopa Liidu liikmetele on standard kätte saadavaks saanud alates jaanuarist 2017. Samuti suureneb vajalikus kaudses esindamises ning sellega kasvab pidevalt tolliagentide töömaht. Kutsekvalifikatsiooni standard on abiks nii algatajatele kui ka edasijõudnud tolliagentidele. Kutsekvalifikatsiooni standard annab tolliagentidele konkreetseid nägemusi millistele pädevusnõuetele ning väärtustele võivad tolliagendid vastama pärast kutsekvalifikatsiooni standardi avalikustamist. Samuti on praegu menetluses Tolliseaduse 347 SE eelnõu millega tahetakse kehtestada tolliagentuuri tegevusloa nõuet ka otsesel esindamisel. See tähendab, et pakkudes tulevikus tolliesindaja teenust on tolliagendi tunnistust vajalik nii kaudsel kui ka otsesel esindamisel.

Uudsuseks on see, et viiakse läbi esmakordne tolliagentide kutsekvalifikatsiooni standardi EN 16992:2017 kehtestamise vajalikkuse analüüsi. Kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise korral nõuab see vaieldamatult Rahandusministri määruste muutmist ning kogu seni kehtiva tollisüsteemi korrastamist.

Probleem seisneb selles, et standardi kehtestamise korral toob see kaasa muutusi tolliagentide töös. Kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamisega võib rangemaks muutuda tolliagentide pädevuste kontroll. Kuna Euroopa standardimis

organisatsioon avalikustas kutsekvalifikatsiooni standardi Euroopa liikmesriikidele alles jaanuaris 2017 ning Eesti ei ole varem tolliagentide kutsekvalifikatsiooni standardiga kokku puutunud, ei ole teada, millised muutused võib kaasa tuua EN 16992:2017 kehtestamine Eestis.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise vajalikkus Eesti tolliagentidele.

Lõputöö eesmärgi täitmiseks püstitatakse järgmised ülesanded:

1. Anda ülevaade tollisüsteemist ning teostatavatest tolliprotseduuridest.
2. Anda ülevaade tolliagentuuridest, tolliagentidest ja kutsekvalifikatsiooni standardi tekkimisest.
3. Selgitada kutsekvalifikatsiooni standardi EN 16992:2017 olemust.
4. Analüüsida tolliagentide ootusi kutsekvalifikatsiooni standardile.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks kasutatakse nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset uurimismetoodit, analüüsitakse teemakohaseid õigusakte ja kutsekvalifikatsiooni standartit. Küsitletakse Maksu- ja Tolliaemti vastava ala spetsialisti, Riga Technical University dotsendi, EVS/PK 52 esimehega ja tolliagendiga. Samuti viidi läbi küsitlus tolliagentidega.

Lõputöö koosneb kahest peatükist ja kahest alapeatükist. Esimese peatükis antakse ülevaadet Eesti tollisüsteemist ja Eestis teostatavatest tolliprotseduuridest. Samuti keskendutakse tolliagentuuride, tolliagentide ning kutsekvalifikatsiooni EN 16992:2017 tekkimisele.

Teises peatükis selgitakse kutsekvalifikatsiooni EN 16992:2017 olemust ning analüüsitakse kutsekvalifikatsiooni rakendamise vajalikkust Eesti tolliagentide töös. Intervjuude eesmärgiks on teada saada, milline on hetkel tolliagentide pädevus Eestis ning kas on see piisav. Samuti uuritakse, kuidas on tolliagentide pädevusega Lätis. Lisaks selgitakse välja Maksu- ja Tolliameti arvamust selle kohta, kas on vaja tolliagentide pädevuse kontrolli muuta või teisiti reguleerida. Intervjuudes saadud vastuseid analüüsitakse ning nende põhjal tehakse omapoolseid järeldusi.

Allikatenä kasutatakse erialakirjandust sh teadusallikaid, kehtivaid õigusaktide reduktsioone seisuga 01. oktoober 2017.

1. EESTI TOLLISÜSTEEM NING TOLLIESINDAJAD

1.1 Eesti tollisüsteem ja tolliprotseduuride olemus

Rahvusvaheline kaubandus Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel areneb. Järjest rohkem ettevõtjaid toovad Eestisse väljaspool Euroopa Liidu asuvatest riikidest kaupa või toimetavad kaupa väljaspool Euroopa Liidu asuvasse riikidesse. Selleks, et rahvusvaheline kaubandus oleks Eesti ettevõtete jaoks kättesaadavam ning protsess oleks efektiivsem peab kaasajastuma ka Eesti tollisüsteem. Tollisüsteemide arenguga muutub ka tolliprotseduuride vormistamine lihtsamaks, kiiremaks ja turvalisemaks.

Selleks, et saada aru kuidas muutus Eesti tollisüsteem minevikust tänapäevani on vaja uurida kuidas arenesid Eesti peamised tolliajaloo komponendid. Üheks peamiseks komponendiks on tolliasutuse tekkimine ja areng Eestis, selle struktuuri tekkimine ning nende põhifunktsioonid. Tolliajaloo ei saa ka unustada sündmusi, mis mõjutasid Eesti arengut, poliitilisi ja majanduslike protsesse, ning mis töid kaasa muudatusi kaubanduses ja tolli tegevustes. (Kiik, 2007, lk 6-7)

Esimene Eesti tolliasutus- Tallinna Tollivalitsus alustas oma tööd 21. novembril 1918. aastal, kui Eesti Ajutine Valitsus sai endale üle tähtsaid asutusi (post, telegraf, raudteed, laod jmt). Selle põhjuseks oli 19. novembril 1918. aastal Riias allkirjastatud lepping Eesti ja Saksa valitsuste vahel. Suurem osa teisest Tollivalitsusest alustasid oma tegevust 1919. aastal. Kuna iga aastaga kaubavahetus laienes suurenes ka töökoormus. Hakkas suurenema ka tollitöötajate arv, millest suurema osa moodustasid tollivalvurid ja kantseleipersonal. (Kiik, 2007, lk 70-71) Kui Eesti Vabariigi Nõukogu 20. augustil 1991. aastal võttis vastu otsuse, et Eesti ei kuulu enam Nõukogude Liitu ja on iseseisev vabariik sai algusse Eesti Tolli taastamine ning areng.

Eesti Vabariigi Riiklik Tolliamet, mis kuulub rahandusministri haldusalasse, loodi Vabariigi Valitsuse määrusega 1. oktoobril 1991. aastal. Vahetult pärast Tolliameti loomist oli Eesti Vabariigis 14 tolliinspektuuri. Ümberkorraldused lõpetati 2000. aastal ning selleg käigus jäi Eestis tegutsema ainult 5 tolliinspektuuri: Tallinnas, Pärnus, Võrus, Narvas ja Tartus. Igal tolliinspektuuril oli oma tollipunkt, kuhu

kuulusid tollilaod, tollipostid, tolliterminalid ja vaba tsoonid. (Mürr & Knut, 2002, lk 2) 2004. aastal ühendati Maksuamet ja Tolliamet, ning Maksu- ja Tolliamet sai ühtseks riiklike maksude maksuhalduriks. Selle ühenduse eesmärgiks oli vähendada kulutusi, tõhustada järelevalvet ning suurendada maksude laekumise efektiivsust. (Kiik, 2007, lk 94) Selleks, et töö oleks efektiivsem, peab see olema reguleeritud. Eriti tähtis on see tollitöös, kuna tollil on suur vastutus kauba sisse- ja väljaveol ning eksimuste puhul võib see kaasa tuua tollialaseid rikkumisi.

Tähtsamaks alusdokumendiks, mis reguleerib tollitööd on tolliseadus. 15. septembril 1993. aastal võeti vastu esimene Eesti Vabariigi Tolliseadus. Kuid see ei olnud korrektne ning vajab mitmesuguseid muudatusi ning täiendusi. 2002. aastal mõjutas väga tollitööd ettevalmistus Euroopa Liiduga liitumiseks. Seoses liitumisläbirääkimistega hakkati koostama uue tolliseadustiku. Uus tolliseadustik jõustis 1. juulil 2002. aastal Kuid selle tolliseadustiku kehtivusaeg ei olnud suur. Sagenesid suhted Eurotolliga, mis asus Pariisis. Eesti Tolliameti esindajad võtsid osa Euroopa Komisjoni ja Euroopa Nõukogu istungitel. 2004 aastal võeti uus tolliseadus, mis hakkas kehtima samal ajal, kui Eesti Euroopa Liiduga ühines ehk 1 maist 2004. (Kiik, 2007, lk 76)

Uus Euroopa Liidu tolliseadustik kehtestati 1. mail 2016. aastal Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega nr 952/2013. (Maksu- ja Tolliamet, 2016a) Eesmärgiks on Euroopa Liidu Tolliseadustiku kehtestamisega arendada Euroopa infosüsteeme. (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 1294/2013, millega luuakse Euroopa Liidu tollialane tegevusprogramm aastateks 2014–2020 („Toll 2020”), 2013) Uue tolliseadustiku rakendamine toob kaasa muudatusi ning mõjutab tollitoiminguid. Kuna tehnika areneb suunatakse kõik tollitoimingud elektroonilisse keskkonda tagades sellega, et kõik toimingud muutuks ajaga paberivabaks. Uue liidu tolliseadustiku kehtestamisega tagatakse ka tollitoimingute ühtlustamist ja lihtsustamist. (Maksu- ja Tolliamet, 2016b)

Uuendused, mis tõi kaasa uus Euroopa Liidu tolliseadustiku kehtestamine aitab kaasa tolli ja ettevõtete vahelisele koostööle ning tõstis usaldusväarsust. Uued infosüsteemid ja võimalus tollitoimingud vormistada elektroonilises keskkonnas aitavad ettevõtetel ressursse kokku hoida.

Interneti ja tehnika areng ning juurdepääs rahvusvahelisele teabele võimaldab ettevõtetel kaubelda rahvusvahelisel tasandil. Kui varem ettevõtted tegelesid riigi piires siis nüüd on võimalik osta või müüa kaupa kõikjal maailmas. Kaubale tolliprotseduuride rakendamine võimaldab ettevõttel alustada oma tutvumise tollivaldkonnaga. (Capela, 2008, lk 9-10) Tollialastes õigusaktides ettenähtud korras tuleb suunata Eestisse toodud väljaspool liidu tolliterritooriumi asuvatest riikidest kauba või selle väljaviimisel Eestist väljapoole liidu tolliterritooriumi sõltuvalt selle edasise kasutamise eesmärgist soovitud tolliprotseduurile. (Maksu- ja Tolliamet, 2017c)

Kauba toimetamisel Eestisse väljas poolt liidu tolliterritooriumi on võimalikuteks tolliprotseduurideks transiidiprotseduur, tolliladustamine, vabasse ringlusse lubamine(import), ajutine import, seestöötlemine, vabatsooniprotseduur, lõppkasutus. Tolliprotseduurideks kauba väljaviimisel Eestist on eksport või välistöötlemine. Kui kaubale vajalik tolliprotseduur on valitud, tuleb esitada tollideklaratsioon. (Maksu- ja Tolliamet, 2017d) Euroopa Liidu ja liiduväliste riikide vahelises kaubanduses on kõige enam levinud tolliprotseduurid transiidiprotseduur, vabasse ringlusse lubamine ja eksport. Euroopa Liidu riikide vahelises kaubanduses tolliprotseduure kasutada ei ole vaja, kui kaupa on Liidu staatusega.

Deklaratsioonide vormistamine toimub e-tollis. Digitaalse süsteemi plussiks on see, et seda saab kasutada kõikjal, kus on internetiühendusega arvuti ning võimalus siseneda e-maksuametisse/e-tolli. Deklaratsioone saab vormistada tollideklaratsioonide töötlemise süsteemis Complex. Complexi võeti kasutusele 1. mail 2006. aastal ning see on tasuta kättesaadav süsteem. Süsteemi loomisel on lähtunud Euroopa Komisjoni e-tolli visioonist ja mitmeaastasest strateegilisest plaanist Multi-Annual Strategic Plan (edaspidi MASP) (Maksu- ja Tolliamet, 2016e) MASP plaani eesmärk on minna üle paberivabale tollivormistusele ning teha tööd elektroonilistes süsteemides. (Euroopa Komisjon, 2017) Teised tollisüsteemid mida kasutatakse on NCTS, ETT, TERM, LUBA, MIKO, ECS, ICS, JVIS (Maksu- ja Tolliamet, 2016) Igal tollisüsteemil on oma eesmärk. Selleks, et deklarant saaks õigesti kasutada tollisüsteemi on Maksu- ja Tolliameti kodulehel süsteemide kasutusjuhendid. Enne kasutamise alustamist tuleb kasutusjuhenditega

tutvuda ning kasuks oleks ka suurendada oma teadmisi tollivaldkonnas. Sõltuvalt eesmärgist saab deklarant valida endale sobiva tollisüsteemi. Tollideklaratsiooni täitmisel peab lähtuma kasutusjuhendist ning vormistada seda korrektselt. Tollideklaratsiooni täitmisel on oluline õige kaubakoodi määrata, kuna kaubakoodist sõltub tollimaksu määr ja meetmed, mida rakendatakse kauba suhtes.

Kõikidele kaupadele võib deklareerimisel määrata kaubakoodi. Kaubakoodi tuleb kauba sissetoomisel ja väljaviimisel tollideklaratsioonil alati deklareerida. (Maksu- ja Tolliamet, 2016) Kolmandate riikidega kauplemisel on kaubakoodid seotud tollimaksude maksumääradega ning meetmetega, seega on vajalik õige kaubakoodi määrata. (Silberg, 2014, lk 56) Kaubale mõeldud tollimaksu määr on kõikides Euroopa Liidu tolliterritooriumil asuvatel riikidel samasugune. (Pasat, 2013, pp. 165-174) Maksumäärade suurus mõjutab rahvusvahelist kaubandust. (Bergami, 2009, p. 443) Kaubakoodid on toodud loendina kaupade nomenklatuuris. Kasutusel on kolm nomenklatuuri: Harmoneeritud Süsteemi nomenklatuur (HS), EL kombineeritud nomenklatuur (KN) ja TARICi nomenklatuur. Kaubakoodi määramist nimetatakse kauba tariifseks klassifitseerimiseks. (Maksu- ja Tolliamet, 2016)

Kui ettevõtte tahab kasutada liiduvälist kaupa siis peab ta suunama selle vabasse ringlusesse. Vabasse ringlusse lubamine on tolliprotseduur, mis annab liiduvälisele kaubale pärast meetmete rakendamist ja maksude tasumist liidu tollistaatuse (Tolliseadus, 2016) Liiduvälisest riigist toodud kaup mis on saanud Liidu tollistaatuse on mõeldud edaspidiseks kasutamiseks liidu territooriumil. (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, 2013) Vabasse ringlusesse lubatud kauba maksustatav väärtust moodustavad kauba tolliväärtus, kõik importimisel tasumisele kuuluvad maksud (edaspidi impordimaksud) ning kõik kulud mis on seotud kauba toimetamisega esimese sihtkohani Eesti territooriumil. (Elling, 2014, lk 108) Imporditollimaksud on tollimaks, käibemaks ja aktsiisid. Vabasse ringlusse lubamisega kaasneb imporditollimaksude sissenõudmine ning tolliformaalsuste täitmine. (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, 2013) Vabasse ringlusesse lubamise tollideklaratsiooni täitmisel peavad olema lisatud lisadokumendid mille alusel kaup vabasse ringlusesse

lubatakse. (Suursoo, 2013, lk 102) Müügi korral tuleb lisada lisadokumentina kaubaarve, teiste tehinguliikide korral kauba väärtust tõendavaks dokumentiks on üldjuhul formaalne arve (proforma invoice). (Vabasse ringlusse lubamise tolliprotseduuri rakendamise täiendavad juhised, 2009) Kui tegemist on kahes või enamis pakkeüksuses kaubaga, siis tuleb esitada pakkelehe. Lisadokumentide juurde kuuluvad ka tariifse sooduskohtlemise või meetmete kohaldamiseks vajalikud dokumendid. Eri kauba toomisel peavad olema lisatud litsentsid. Ning sellised asjasse puutuvad dokumendid nagu veodokumendid ja eelneva tolliprotseduuri dokumendid. (Suursoo, 2013, lk 102-103) Kui kaup on saanud liidu tollistaatuse on kaupa lubatud edaspidi kasutada. (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, 2013) Vabasse ringlusse lubamise protseduuril on suur nõudlus, kuna juriidilised ja füüsilised isikud tellivad pidevalt kaupu kolmandatest riikidest, soovides seda kasutada liidu territooriumil.

Käibemaksuseaduse § 5 kohaselt on eksport tolliprotseduur, mille puhul viiakse liidu kaup Euroopa Liidu tolliterritooriumilt välja. (Käibemaksuseadus, 2017) Kauba väljaviimisega kaotab kaup liidu staatuse. (Зубач, et al., 2013, стр 224) Eksport tekib võõrandajal. Tehingu saab nimetada ekspordiks, kui võõrandaja tõestab, et kaup on väljunud liidu territooriumilt ning saabunud liiduvälise sihtkohta. Kauba eksport on nullmääraga maksustatav. Erandiks on, kui eksporditakse kaupu, mille käive on maksuvaba. (Käibemaksuseadus, 2017) Ekspordi rakendamiseks esitatakse tollideklaratsiooni koos lisadokumentidega ekspordija asukoha tollipunktile. Tollisüsteem teeb esitatud andmete põhjal riskianalüüsi. Tollideklaratsioon aktsepteeritakse ning kauba vabastatakse ekspordiks, kui kõik tollideklaratsioonis sisalduvad andmed on kontrollitud. Juhul kui midagi on kahtlusel, suunatakse deklaratsiooni täiendavale kontrollile. (Ekspordi tolliprotseduuri rakendamise täiendavad juhised ning ekspordimisel tolliformaalsuste teostamise kord, 2011) Reeglina on eksporditava kauba maksustavaks väärtuseks kauba müügihind. Kui kauba müügihinda ei ole võimalik määrata, siis kasutatakse kauba hariliku hinna (kohalik keskmine müügihind). Sellega hoitakse kõrvale kauba ülehindamist. (Elling, 2014, lk 108-109)

Transiit on tolliprotseduur, mis võimaldab ettevõttel viia liidu kaupa või liiduvälist kaupa üle piiri või läbi territooriumide lähtetolliasutusest sihttolliasutuseni tollijärelevalve all (makse maksmata). (Maksu- ja Tolliamet, 2016) Lähtetolliasutuseks on tolliasutus, kus transiidiprotseduurile suunatud deklaratsioon aktsepteeritakse. Sihttolliasutus on tolliasutus, kuhu tuleb tollijärelevalve all olev kaup esitada transiidiprotseduuri lõpetamiseks. (EÜ-EFTA Ühistransiidi Ühiskomitee otsus nr 1/2008, millega muudetakse 20. mai 1987. aasta ühistransiidiprotseduuri konventsiooni, 2008) Transiidiprotseduur jaguneb ühis- ja liidu transiidiprotseduurideks. Ühistransiit on tolliprotseduur, kus veetakse kaupa ühistransiidiprotseduuri konventsiooniga liitunud riiki või läbi selle riigi. Liidu transiidiprotseduur jaguneb Liidu sisetransiidiprotseduuriks ja Liidu välistransiidiprotseduuriks. Liidu välistransiidiprotseduuri korral võib Liidu territooriumil liiduvälist kaupa tollijärelevalve all meetmeid rakendamata toimetada soovitud kohta. Liidu sisetransiidiprotseduuri korral võib Liidu kaupa toimetada Liidu territooriumil ühest kohast teise. Kauba tollistaatus sisetransiidiprotseduuri korral ei muutu. (Euroopa Komisjon, 2016) Kui transiidiprotseduurile eelneb ekspordi tolliprotseduur, siis peab piiritolliasutusse esitama turvalisuse ja julgeoleku andmetega transiidideklaratsiooni. Turvalisuse ja julgeoleku andmeid ei ole vaja esitada, kui kauba veetakse terminalist või laost teise Euroopa riiki või Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon (edaspidi EFTA) riikidesse. EFTA riikide juurde kuuluvad Norra, Islandimaa, Šveitsi ja Liechtenstein. (Maksu- ja Tolliamet, 2016)

Kokkuvõtteks tollisüsteemi arengust ja peamistest tolliprotseduuridest. 1. oktoobril 1991 aastal Vabariigi Valitsuse määrusega loodi Eesti Vabariigi Riikliku Tolliameti. Pärast Tolliameti loomist oli Eestis 14 tolliinspektuuri. Kui ümberkorraldused 2000. aastal lõpetati jäi Eestis tegutsema ainult 5 tolliinspektuuri, kes hakkasid jälgima kauba sisse- ja väljaveo protsesse. Tähtsamaks dokumendiks, mis reguleerib tollitööd on tolliseadus. Selle kehtestamise ajast vajas see mitmesuguseid muudatusi. Pärast Eesti liitumist Euroopa Liitu hakkas lisaks tolliseadusele kehtima ka Euroopa Liidu tolliseadustik. Uus Euroopa Liidu tolliseadustik kehtestati 1. mail 2016. aastal. Eesmärgiks oli kõik tollitoimingud suunata elektroonilisse keskkonda tagades sellega paberivaba tollivormistust.

Deklaratsioonide vormistamine toimub e-tollis. Kuna kõikidel tollisüsteemidel on erinev eesmärk oleks kasuks enne nende kasutamist suurendada oma teadmisi tollivaldkonnas ning kasutusjuhenditega tutvuda. Peamised tollisüsteemid mida kasutatakse on Complex, NCTS, ETT, TERM, LUBA, MIKO, ECS, ICS, JVIS. Kõik tolliprotseduurid on erinevad ning protseduuri valik sõltub ettevõtte eesmärgist kauba suhtes. Kauba toimetamisel Eestisse väljas poolt liidu tolliterritoriumi on võimalikuteks tolliprotseduurideks transiidiprotseduur, tolliladustamine, vabasse ringlusse lubamine (import), ajutine import, seestöötlemine, vabatsooniprotseduur, lõppkasutus. Kauba väljaviimisel Eestist on eksport või välistöötlemine. Oluline on osata kaupa klassifitseerida, kuna kaubakoodid on seotud tollimaksude maksumääradega ja meetmetega mis rakenduvad kaubale. Järgides nõuded ja tingimusi saab deklareerimisel vältida vigu ning muuta tollivormistust kiiremaks ja efektiivsemaks.

1.2 Tolliagentuuridest, tolliagentidest ja kutsekvalifikatsiooni kujunemine

Tollideklaratsiooni täitmine on aeganõudev protsess. Eriti siis, kui deklarandil puudub ülevaade tolli valdkonnast. Lihtsate tollivormistustega saavad ettevõtted ise hakkama. Ettevõttel võivad tekkida raskused tollivormistusega, kui ta impordib või ekspordib erinevate kaubakoodidega kaupu. Kuna kaupadele rakenduvad erinevad meetmed, võib see raskendada tollideklaratsiooni vormistust. Seega pöörduvad ettevõtjad tolliagentide poole, kes teevad nende eest tollideklaratsioone ning esindavad neid tollis.

Füüsilisel või juriidilisel isikul on tolliga suhtlemisel võimalus kasutada esindajat. Esindamine võib toimuda kahel viisil. Otsene või kaudne esindamine. Otsese esindamise puhul tegutseb esindaja teise isiku nimel ja tema eest. Otsesel esindamisel võib esindajaks olla kestahes isik, kellele teine isik on tolliga suhtlemiseks andnud õigusi vastavalt tollialastele õigusaktidele teostama toimingud ja formaalsusi. (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, 2013) Otsesel esindamisel andmete eest, mis on esitatud tollideklaratsioonis vastutab ainult deklarant ehk kauba saaja. Samuti vastutab ta maksusumma tasumise eest. Tavaliselt peab tollivõla kattev summa

deklarandil ettemasukontol eelnevalt olema. (Suursoo, 2013, lk 87) Kaudse esindamise puhul tegutseb esindaja enda nimel, kuid teise isiku eest. Kaudse esindamine on tolliseadusega § 3 lõige 2 reguleeritud. Seega kaudse esindamise puhul võib esindajaks olla ainult tolliagentuur, kellel on kehtiv tolliagentuuri tegevusluba. (Tolliseadus, 2016) Kaudse esindamise korral vastutab tollivõla tasumise eest nii deklarant, kui ka isik, kelle eest deklarant deklaratsiooni vormistab. (Suursoo, 2013, lk 87)

Tolliseadustiku § 4 lõige 1 kohaselt on tolliagentuur Eesti juriidiline isik või füüsilisest isikust ettevõtja, kes teostab tolliformaalsusi ning suhtleb tolliga teise isiku eest. Tavaliselt suhtlevad tolliagentuurid tolliga seoses kauba toimetamisega Eestisse väljas poolt liidu tolliterritooriumi asuvatest riikidest või kauba toimetamisel Eestist väljaspool liidu tolliterritooriumi asuvasse riikidesse. (Tolliseadus, 2016)

Tolliagentuuride nimekiri on Maksu- ja Tolliameti kodulehel avalikustatud. Igal tolliagentuuril on oma loa number, mille alusel ta tegutseb. Nimekiri uuendatakse pidevalt. Isik, kes soovib kaudset esindamist tollis saab nimekirjast valida endale sobivat tolliagentuuri ning võtta nendega ühendust. Kontaktisikud ning informatsioon on Maksu- ja Tolliameti kodulehel olemas. Samuti saab isik kontrollida tolliagentuuride usaldusväärust, kuna Tolliagentuuride nimekirjas on olemas ka nende registrikoodid.

Tolliagentuuri tegevusloa saamiseks peab isik esitama Maksu- ja Tolliametile kirjaliku taotluse või täita taotluse vormi elektroonilises andmetöötlussüsteemis. Taotlusel märgitakse taotleja nime, kontaktisiku ja tema telefoninumbri, aadressi, registrikoodi või isikukoodi ning toimingud, mida soovitakse teostada. Samuti peab isik esitama tollile tagatist. Pärast rahuldava tagatise esitamist annab toll välja isikule tolliagentuuri tegevusloa. Samuti registreeritakse taotlejad tolliagentuurina Maksu- ja Tolliameti elektroonilises andmetöötlussüsteemis. (Tolliagentuuri tegevusloa ja tolliagenti tunnistuse väljastamise ja kehtetuks tunnistamise ning tolliagentuuri tegevuse kord, 2012)

Selleks, et tolliagentuur toimiks on vaja tolliagente, kuna tolliagentuurid tegutsevad tolliagentide kaudu. Tolliagent on füüsiline isik, kes on läbinud tollivaldkonna

koolitust ning kellele on välja antud tolliagendi tunnistus. Tolliaagent teostab tollivormistusi enda nimel. (Tolliseadus, 2016)

Üsna rohkem ettevõtteid, kes on seotud veendusega otsivad endale tolliagente ja registreerivad ennast tolliagentuurina. Tolliaagent peab olema koolitatud, kuna informatsioon on väga laialdane ning töö on vastutusrikkas. Kaudse esindamise korral on deklarant laialdaste tollialaste teadmistega kuna on sooritanud tolliagendi eksami. Eksami sooritamine ei ole lihtne. Selleks, et seda sooritada peab isik omama piisavaid teadmisi ning olema kursis toimuvaga tolli valdkonnas.

Eestis tegeleb tolliagentide koolitustega MA-HE Invest OÜ (Maksu- ja Tolliamet, 2017) MA-HE Invest OÜ eesmärgiks on koolitada ja ette valmistada tolliagendi tasemeeksami sooritamiseks tolli valdkonnas huvilisi isikuid. Koolitus viiakse läbi neljal nädalavahetusel. Koolituse eesmärgiks on anda ülevaadet tolli valdkonna põhilistest teemadest. Oma valdkonna spetsialistid räägivad tolliagentuuridest, tolliseadustikust, kaupade päritolust, erinevatest tolliprotseduuridest, kaupade klassifitseerimisest, tollitariifistikust, strateegilisest kaubast, erilubadest jms. Kui teooria on läbitud järgneb praktiline osa, kus saab oma teadmisi rakendada ning vormistada ise tollideklaratsiooni. (MA-HE Invest OÜ, 2017)

Selleks, et füüsiline isik saaks tolliagendi tunnistust on vaja läbida tolliagendi eksami. Tolliagendi eksam on kirjalik ja jaguneb kaheks osaks: teoreetiline ning praktiline osa. Teoreetilises osas peab isik näitama oma teadmisi tollieeskirjade tundmises. Eksami praktilises osas peab isik saadud teadmiste põhjal täitma tollideklaratsiooni. Eksami loetakse sooritatud, kui mõlemad osad on sooritatud. Tollideklaratsioon peab olema õigesti täidetud ning komisjoni poolt aktsepteeritud. Teoreetiline osas peab olema õigeid vastuseid vähemalt 65%. Kui isik on eksami sooritanud, saab ta tolli poolt sooritamist kinnitava tõendi. Juhul, kui eksam ei ole sooritatud võib korrata läbi kukunud osa kahe kuu möödumisel eksami mittesooritamise päevast. (Tolliagentuuri tegevusloa ja tolliagendi tunnistuse väljastamise ja kehtetuks tunnistamise ning tolliagentuuri tegevuse kord, 2012)

Tolliagendi eksami teste ja küsimusi kinnitab Maksu-ja Tolliameti peadirektor või tema volitatud isik. Vähemalt üks kord aastas uuendatakse eksami küsimusi ja ülesannet tollideklaratsiooni täitmiseks. Eksamid toimuvad vähemalt üks kord

kolme kuu tagant. Maksu-ja Tolliameti peadirektor moodustab eksamikomisjoni või volitab selleks teise isiku. Komisjoni kuuluvad komisjoni esimees, aseesimees ja vähemalt kolm komisjoni liiget. Eksami vastuvõtmisel peavad osalema kõik komisjoni liikmed. (Tolliagentuuri tegevusloa ja tolliagendi tunnistuse väljastamise ja kehtetuks tunnistamise ning tolliagentuuri tegevuse kord, 2012) Eksami küsimused on teemade järgi jagatud. Isik peab kindlasti nendele vastust teadma, kui tahab edukalt tolliagendi ametikohal töötada. Vastuseid eksami küsimustele saab leida kasutades oma teadmisi, materjale, seadusi ja määrusi.

Kui eksam on edukalt sooritatud esitab tolliagentuur tolli taotluse tolliagendi tunnistuse andmiseks isikule, kelle kaudu hakkab tolliagentuuri tegevus toimuma. Isik võib tolliagendi eksami sooritada enne või pärast, kui tolliagentuur on taotluse esitanud. Kui isik sooritab eksami enne taotluse esitamist, siis väljastab toll edukalt sooritamise puhul tolliagendi tunnistuse kuue kuu jooksul eksami sooritamise päevast. (Tolliagentuuri tegevusloa ja tolliagendi tunnistuse väljastamise ja kehtetuks tunnistamise ning tolliagentuuri tegevuse kord, 2012) Selleks, et tolliagent saaks peale tunnistuse saamist tollideklaratsioone esitada peab tolliagentuuri esindusõigusega juhatuse liige E-maksuametis/ e-tollis taotlema töötavale tolliagendile tollideklaratsiooni esitamiseõiguse. Sellega saab tolliagent esitada tollideklaratsioone e-maksuametis/e-tollis tolliagentuuri poolt. (Suursoo, 2013, lk 86-87)

Saadud tolliagendi tunnistust võib toll kehtetuks tunnistada kolmel viisil: kui tolliagendi töös esineb korduvaid rikkumisi seotud tollieeskirjadega siis on see esimene põhjus, millel toll saab tunnistuse kehtetuks tunnistada. Teine võimalus on tolliagentuuri taotlusel. Kolmas võimalus on tolliagendil ise kirjaliku taotluse alusel paluda oma tunnistuse kehtetuks tunnistada. (Tolliagentuuri tegevusloa ja tolliagendi tunnistuse väljastamise ja kehtetuks tunnistamise ning tolliagentuuri tegevuse kord, 2012)

Tolliagent peaks aru saama, mida ta teeb. Vastasel juhul võib ta rikkumiste eest tolliagendi tunnistusest ilma jääda. Tolliagendi eesmärgiks on pakkuda kiiret, korrektset ning kõige sobivamat teenust isikule, kes tellib tolliagentuuri käest kaudse esinduse. Korrektsed vormistused ning kiire teenindus jätavad

tolliagentuurist hea mulje nende klientidele ning tollile ja ei luba kahelda selle asjatundlikkuses. Kuid selleks, et esindada klienti tollis on vaja esindusõigust. Ülevaade esindamise olemusest on olemas tsiviilõiguse seadustikus. Käsunduslepingu mõistet defineerib võlaõigusseadus.

Nagu oli varem mainitud saab isik, kes peab tolliga suhtlema seda teha esindaja kaudu. Tolliagentuuri poolt tehtud tehingud kehtivad esindatava suhtes siis, kui tolliagentuur tegi vormistust esindatava nimel ning tolliagentuuril oli selleks esindusõigus. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 117 lõike 1 kohaselt on esindusõiguse mõiste defineeritud õiguste kogumina, mille piires esindaja saab tegutseda esindatava nimel. Esindusõiguse võib anda tolliagentuurile volitusega või lepinguga. Selleks peab esindatav tegema vastava tahteavalduse tolliagentuurile. Volituse või lepingu ulatust sätestab esindatav ise. (Tsiviilseadustiku üldosa seadus, 2015)

Võlaõigusseadus annab ülevaadet käsunduslepingu mõistest. Võlaõigusseaduse § 619 kohaselt kohustab käsundusleping käsundisaajat (tolliagentuuri) osutama käsundiandjale (tolliagentuuri klient) teenuseid tasu eest, kui selles on kokku lepitud. Käsundisaaja peab hoidma saladuses teenuse osutamise ajal seoses teenuse osutamisega saadud informatsiooni. Eelkõige peab käsundiandja hoidma tootmis- või ärisaladust. Kui käsundiandja on andnud oma luba informatsiooni avalikustamiseks või seadus on kohustatud informatsiooni avalikustada siis võib käsundisaaja seda teha. (Võlaõigusseadus, 2017) Kui volitus või leping on tehtud, saab tolliagentuur vormistada tollideklaratsioone esindatava nimelt. Esindatav peab edastama tolliagenturile kõik vajalikud dokumendid ja informatsiooni tollivormistuse tegemiseks. Tolliagent esitab deklaratsiooni aktsepteerimiseks, kui on kindel, et kõik nõuded deklaratsiooni täitmiseks on täidetud. Toll aktsepteerib deklaratsiooni ning määrab sellele aktsepteerimise numbri. Kui tollideklaratsioon läheb kontrolli, peab tolliagent võtma ühendust tolliga. Maksu- ja Tolliamet võib küsida lisainformatsiooni („kollane koridor“) andmete erinevuse, puudumise või kahtluse korral. Sellel juhul peab tolliagent edastama tollile kõik vajalikud kontrolliks lisadokumendid. Kui deklaratsioon läheb füüsilise kontrolli („punane koridor) peab tolliagent tagama kauba kättesaadavust tollile, et toll saaks kooskõlastatud kohas kauba detailselt üle kontrollida. (Täiendavad juhised

tollideklaratsiooni ja lihtsustatud tollideklaratsiooni täitmiseks, esitamiseks ja aktsepteerimiseks, 2014) Teatud juhtudel tuleb toll klientidele vastu ning kui kaup suunatakse füüsilise kontrolli siis võib toll lubada füüsilise kontrolli viia kaubasaaja territooriumil. Kuid sellel juhul peab kaubasaaja esitama tolli garantiikirja, kus lubatakse tagada kauba puutumatus. Enne kauba vabastamist on kaup tollikontrolli all. Kui kaup on kontrollitud ning rikkumisi ei ole tuvastatud vabastab toll kauba.

Kui tolliagentuur on isiku eest tollivormistust teinud, ning tollimaksud maksnud väljastab tolliagentuur isikule arve. Arvel peavad olema märgitud järgmised andmed: tollideklaratsiooni number ja teenuse eest tasu koos käibemaksuga. Kui tegemist oli impordi vormistusega, siis lisaks peab olema märgitud importimisel kogutavate maksude summa. Kui kaup on vabastatud ning arve on tehtud peab tolliagentuur edastama isikule tollideklaratsiooni hiljemalt järgmise kuu 10. kuupäevaks. (Tolliagentuuri tegevusloa ja tolliagendi tunnistuse väljastamise ja kehtetuks tunnistamise ning tolliagentuuri tegevuse kord, 2012) Edastatud tollideklaratsiooni saab kauba saaja esitada maksuhaldurile. (Randlane, 2016)

Tolliagentuur peab tollieeskirjades ettenähtud lisadokumente tollile kättesaadavana säilitada. Raamatupidamise seaduse § 12 lõige 1 kohaselt peab tolliagentuur säilitama dokumente 7 aastat alates deklaratsiooni aktsepteerimisest. (Raamatupidamise seadus, 2017)

Tollieeskirjade täitmine ning tollivormistuse hea kvaliteet annab tolli poolt tunnustust usaldusväärsest tarneahelas. Sellega saab ettevõtte taotleda Authorised Economic Operator (volitatud ettevõtja) sertifikaadi (edaspidi AEO sertifikaat). AEO sertifikaadi omanikele rakenduvad soodustused kogu Euroopa Liidus. (Euroopa Komisjon , 2017) On olemas kaks AEO sertifikaadi liiki: Esimene sertifikaadi liik (tollialased lihtsustused) on mõeldud nendele, kes soovivad tollieeskirjadega ette nähtud lihtsustusi. Teine sertifikaadi liik (turvalisus ja julgeolek) annab omanikule turvalisuse- ja julgeolekualaseid tollikontrolli lihtsustusi kauba väljaviimisel Euroopa tolliterritooriumilt või kauba toimetamisel Euroopa tolliterritooriumile. (Euroopa Komisjon , 2017)

Enne uue Liidu tolliseadustiku kehtestamist 01. mail 2016. aastal oli kolm AEO sertifikaadi. Tollialaste lihtsustuste/ turvalisuse- ja julgeoleku sertifikaat enam ei kehti.

Selleks, et tolliagentuur saaks esitada taotluse AEO staatuse saamiseks, peab ta vastama kriteeriumitele, mis on toodud Euroopa Liidu tolliseadustikus artiklis 39. Artikli 39 kohaselt peavad ettevõttel puuduma tolli- ja maksuõigusaktide rikkumised ning majandustegevustega seotud kuriteod. Ettevõtte peab olema maksevõimeline (ettevõttel peab olema hea finantsseisund). Kui ettevõtte taotleb tollialaste lihtsustuse sertifikaadi, peab ettevõttel olema tolli valdkonnaga otseselt seotud praktilised pädevusstandardid või kutsekvalifikatsioon. (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, 2013)

Eestis on saanud volitatud ettevõtja sertifikaadi seisuga 16 märts 2017 29 ettevõtet. 7 ettevõtet omavad volitatud ettevõtja tollialaste lihtsustuse sertifikaadi ja 4 ettevõtet omavad volitatud ettevõtja turvalisuse ja julgeoleku sertifikaadi. 18 ettevõtetel oli nii tollialaste lihtsustuse kui ka turvalisuse ja julgeoleku sertifikaat. (Euroopa Komisjon, 2017) Nagu oli varem mainitud viimane sertifikaadi liik enam ei kehti. Ettevõtted, kes omasid seda sertifikaadi on ümberhindamisel. Tulevikus nad saavad taotleda eraldi mõlemad sertifikaadid (tollialaste lihtsustuse ja turvalisuse ja julgeoleku sertifikaadi).

Eestis on tõstatanud tolliagentide pädevusstandardide ja kutsekvalifikatsiooni teema Eesti Standardikeskuse juures registreeritud projektkomitee, mis hakkas peegeldama Euroopa Standardikomitee tegevust.

19. mail 2014 registreeriti Eesti Standardikeskuse (edaspidi EVS) juures projektkomitee EVS/PK 52 „Tolliteenuse osutajate kompetentsinõuded“. EVS/PK 52 on tolli ala asjatundjate rühm, kes on huvitatud standardi rakendamisest. (Eesti Standardikeskus, 2016) Projektkomitee liikmeteks said sellised organisatsioonid: 4U Logistics OÜ, Eesti Maksu-ja Tolliamet, Itella Logistics OÜ, AS Sivex International, Eesti Rahvusvaheliste Autovedajate Assotsiatsioon, Sisekaitseakadeemia ja DSV Transport AS. Projektkomitee esimeheks sai 4U Logistics OÜ tolliteenuste juht Andreas Part. (Eesti Standardikeskus, 2014)

Antud Eesti projektkomitee asus peegeldama CEN/TC 432 „Competency for Customs Representatives“ tegevust (CEN on Euroopa Standardimiskomitee, mille täisliige on ka EVS), mille eesmärgiks oli koostada Euroopa standard, mis kirjeldab ära tolliteenuse osutajate kompetentsinõuded. Euroopa komitee CEN/TC 432 tegi ettepaneku asuda koostama Euroopa standardit tähisega prEN 16992 kus tähis pr viitab kavandile ja EN on Euroopa standardi tähis. (Standardikeskus, 2014)

Standart on norme kehtestav dokument, mille on vastu võtnud tunnustatud asutus kooskõlastamise teel. Eestis on tunnustatud asutuseks Eesti Standardikeskus. Standart toob välja reegleid, tegevusjuhised ja omadusi ning on mõeldud üldiseks ja korduvaks kasutamiseks. Standardi eesmärgiks on normide korrastamine antud valdkonnas. Seega tulemuses saadavaks kasuks on protsesside ja teenuste täiustamine ja hõlbustamine ning antud valdkonnas arusaamatuste vähendamine. (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 1025/2012, mis käsitleb Euroopa standardimist, 2012)

Tänaseks on standardikavand läbinud Euroopas arvamusküsitluse ning lõpphääletuse. Lõppkavand on heakskiidetud ning standard on saanud endale tähise-EN 16992:2017 „Competency for Customs Representatives“. Kõik Euroopa standardid, mis võetakse CEN vastu, võtab EVS üle Eesti Standarditeks.

Euroopa standardimisorganisatsioonid on avaldanud EN 16992:2017 Euroopa standardi rahvuslikele liikmetele kättesaadavaks alates 25.01.2017. See tähendab, et alates veebruarikuust on antud standard kehtiv Eesti Standard ning on kätte saadav Eesti Standardikeskuse klienditeeninduses. Samuti saab standardi osta e-poes. (Standardikeskus, 2017)

Kõik standardid, mida võtab EVS üle Eesti Standarditeks ei ole kohustuslikud. Samuti ei ole ka selle standardi kasutamine kohustuslik. Kui Eesti õigusakt viitab standardile, siis võib standardit käsitleda kohustuslikuna.

Üldjuhul kohustuslikud on eristaatusega Euroopa standardid (harmoneeritud standardid, mis viitavad Euroopa direktiividele). Harmoneeritud standardite eesmärgiks on kirjeldada tehnilisi lahendusi direktiivides toodud oluliste nõuete

täitmiseks. Avaldatav tolliteenuse osutaja kompetentsi käsitlev standard ei ole harmoneeritud. (Standardikeskus, 2017)

Kokkuvõtteks võib järeldada, et tolliga suhtlemisel on võimalik kasutada esindajat. Esindamine võib olla nii kaudne kui ka otsene. Kaudne esindamine on tolliseadusega rangelt reguleeritud. Seega kaudse esindamise puhul võib esindajaks olla ainult tolliagentuur, kes teostab tolliformaalsusi ning suhtleb tolliga teise isiku eest. Tolliagentuurid tegutsevad tolliagentide kaudu. Tolliagent on tolli valdkonnas väljakoolitatud isik, kes on sooritanud Maksu-ja Tolliametis tolliagenti eksami. Tolliagenti eksam jaguneb kaheks osaks: teoreetiline ja praktiline osa. Kui eksam on edukalt sooritatud, võib tolliagentuur esitada tolli taotluse tunnistuse andmiseks sooritanud isikule. Selleks, et tolliagentuur saaks esindada isikuid tollis on vaja esindusõigust, mille saab kas volikirjaga või lepinguga. Tolliagentuuride eesmärgiks on pakkuda kiiret ja korrektset teenust ning olla valmis aidata kliente ükskõiks mis olukorras. Selleks, et seda eesmärgi saavutada peavad tolliagentuurides töötama pädevad tolliagentid. Kui tolliagent teeb oma tööd korrektselt, siis ei luba see kahelda tema asjatundlikkuses. Samuti tõstab see tolliagentuuri usaldusvärsust. Eestis on tõstatanud tolliagentide pädevusstandardite ja kutsekvalifikatsiooni teema Eesti Standardikeskuse juures registreeritud projektkomitee. Nemad on huvitatud sellest, et tolliagentidele oleks kohustuslik kutsekvalifikatsioonistandard, mis on Euroopa Liidu liikmetele kättesaadav alates 25.01.2017. Selleks, et standard rakenduks on vaja vastavat viidet tolliseaduses ja tuleb ümber teha Rahandusministri määruseid, kus käsitletakse tolliagentide ja tolliagentuuride tegevust. Seega standardi rakendamine on võimalus, kui Eesti soovib siis ta võib selle rakendada. Isikule saab õigusriigis kohustusi panna üksnes seadusega ning neid kohustusi täpsustada vastava valdkonna ministri määrusega.

2. EESTI TOLLIAGENTIDE KUTSEKVALIFIKATSIOON

2.1 Kutsekvalifikatsiooni EN 16992:2017 olemus

Elu jooksul inimesed peavad täiendama oma teadmisi, saama kogemusi ja oskusi, vastasel juhul on raske kohaneda tänapäevases maailmas. Inimene, kes ei taha areneda muutub järk-järgult tööturul konkurentsivõimatuks. Tänapäevases maailmas on uus informatsioon väga vajalik. Omades teadmisi ja kasutades neid praktikas aitab see olla tal efektiivsem. Pädevaks saab nimetada isiku, kes valdab ning täiendab ennast informatsiooni ja teadmistega valdkonnas, kus ta töötab. Samuti näitab see, et inimene on oma tööst huvitatud. Sellise inimesega on meeldiv koostööd teha, kuna võib kindel olla, et ta saab oma tööga ja kohustustega hakkama.

Kutsekvalifikatsiooni standardi CEN/TC 432 loodi selleks, et sõnastada pädevusnõudeid ning väärtusi, mida hakatakse tolliesindajatelt nõudma ning millele nad peavad vastama. Kutsekvalifikatsiooni standard CEN/TC 432 on eelkõige kohandatud tollesindajate poolt pakutavatele tolliteenustele. Samuti on standardi eesmärgiks aidata ettevõttel täita volitatud ettevõtja (AEO) pädevuse kriteeriume, mis on kirjeldatud Euroopa Liidu tolliseadustikus artiklis 39. Kui ettevõttel ei ole kriteeriumid täidetud, võivad ettevõtted vastavalt standardile oma organisatsiooni ümber sertifitseerida. (European Technical Committee, 2016)

Tolliagendid võivad vastata teenuste osutamisel tollialastele põhiväärtustele ning tuginema oma töös Euroopa Liidu ja riiklikele tollialastele õigusaktidele. Tollialased põhiväärtused aitavad tolliesindajatel saavutada tolliformaalsustega seotuid eesmärke kõikides tollialastes valdkonnades. (European Technical Committee, 2016)

Standardis kirjeldatud tollialased põhiväärtused on järgmised: tugev eetika ja usaldusväarsus, kõrge töökvaliteet, koostöö tolliasutustega, tollinõuete täitmine, jätkuõpe ja kutsealane areng, ühtlustatud suhtumine ja lähenemine Euroopa Liidule ning keskendumine Euroopa turvalisusele ja julgeolekule (European Technical Committee, 2016)

Standardis välja toodud väärtused on olulised tolliesindaja töös, kuid samas on need tähtsad ka teistel väliskaubandusega seotud kutsealadel.

On oluline tagada kutsekvalifikatsiooni standardi järjepidevus. Pärast uuendusi, mida toob standardi kehtestamine on oluline, et organisatsioonid või üksikisikud oleksid suutlikud oma tööd standardiga ühtlustama. Tolliesindaja vastavust nõuetele hakatakse jälgima ning kui tekkitab vajadus kohandatakse regulatiivseid protseduure, mis on seotud uuendustega ja asjaoludega. (European Technical Committee, 2016)

Nagu oli varem mainitud sisaldab kutsekvalifikatsiooni standart CEN/TC 432 pädevusvaldkondi. Pädevusvaldkonnad ei ole tolliagentidele kohustuslikud. Kuid nende omamine aitab tolliagendil professionaalselt areneda ja tõsta oma taset. See omakord näitab klientidele, et tolliagent on pädev, aidates ettevõttel kalduda rohkem tolliagentuuri poole, kus on pädevad tolliagendid ning kus klient võib olla kindel, et tolliagent saab oma tööga hakkama.

Kokku on kirjeldatud kooskõlas Euroopa Liidu ja riiklikele tollialastele õigusaktidega 21 pädevusvaldkonda. Tolliesindajal peavad olema piisavad teadmised asjakohastest seadustest, poliitikast, eeskirjadest, määrustest, direktiividest või standarditest, mis reguleerivad teenuseid riikides, kus tolliesindaja tegutseb. (European Technical Committee, 2016)

Tolliesindaja peab arusaama tollitoimingutest. See eeldab teadmisi tolliprotsessidest, koostööd tolliga ja teiste asjassepuutuvate asutustega.

Oma töös peab tolliagent tagama vastavust õigusaktidele ning eeskirjadele. Samuti peab ta oskama vajaduse korral oma kolleegidele või teistele tolliagentidele uut informatsiooni jagada. (European Technical Committee, 2016)

Järgnevalt kirjeldatakse kutsekvalifikatsiooni pädevusvaldkondi, mis on soovituslikud tolliagentidele omandamiseks.

Deklaratsioonide vormistamine on seotud kauba kodeerimisega. Selleks, et vältida vale kaubakoodiga deklareerimist, peab tolliagent omama vajalikke teadmisi ja oskusi kauba tariifses klassifitseerimises. Tolliagent peab tagama, et kaubakoodi määramisel kasutatakse klassifitseerimise üldreegleid ja õigeid tariifse

klassifikatsiooni eeskirju. (European Technical Committee, 2016) See on üks peamistest punktidest, kuna sagedamini toimuvad vead just kaubakoodi määramisel. Kaubakoodid on seotud tariifsete ja mittetariifsete meetmetega. Vale kaubakoodi määramine võib suurendada või vähendada deklareerimisega seotuid kohustusi.

Tolliagentil peavad olema teadmised käibemaksu kogumisest impordi- ja ekspordiprotseduuride kontekstis. Oluline on olla teadlik kauba liiki ja liikmesriigist olenevaid käibemaksumäärase. (European Technical Committee, 2016) Tolliagent peab teadma, milline maksumäär rakendub deklareeritavale kaubale. Eestis saab sellega vältida 9% maksumääraga kauba asemel 20% maksumääraga deklareerimist. Samuti peab teadma, millistel juhtudel rakendub 0% maksumäär või millal on kaup maksuvaba. Seega peab tolliesindaja teadma oma riigi tollisüsteemi.

Kuna maksud sõltuvad tolliväärtusest peab tolliagent omama teadmisi tolliväärtuse arvutusmeetodite kohta. Ta peab teadma, mis dokumendid on vajalikud, et maksud käsitsi arvutada. (European Technical Committee, 2016)

Sooduspäritolu- ja mittesooduspäritolu kohaldamiseks peavad tolliesindajal olema piisavad teadmised ja oskused kauba päritolu määramisel. (European Technical Committee, 2016) Tolliagent peab omama teadmisi õigusliku aluse kohta, mille põhjal on siduvat päritoluinformatsiooni käsitlevad otsused tehtud.

Tolliagent peab järgima tollikeelde ja piiranguid puudutavaid õigusnorme nii riiklikul, kui ka Euroopa Liidu ja rahvusvahelisel tasandil. Selleks peab ta eristama keeldude ja piirangutega kaupade kategooriad, mis aitaks avastada nõuetele mittevastavaid kaupu ning vältida rikkumist. (European Technical Committee, 2016) Kuna keeldude ja piirangutega kaupadele annavad litsentse erinevad asutused, siis peab tolliesindaja teadma mis asutuse juurde pöörduda nõutud litsentsi kontrollimiseks. See eeldab tolliagentide koostööd ametiasutustega.

Tolliagent on suuteline läheneda riskianalüüsile nii õiguslikust kui ka turvalisuse ja julgeoleku seisukohast. Sellised teadmised ja oskused aitavad tolliesindajal iseseisvalt viia läbi riskianalüüs, et teha kindlaks suure riskiga tehinguid ja nendega

tegeleda. Riskide ja eiramiste avastamisel teavitatakse sellest tollile, et oleks võimalik tulevikus sama probleemi avastamisel kiiremini ja efektiivsemalt tegutseda. (European Technical Committee, 2016)

Tolliagent peab omama üldteadmisi tarneahela juhtimisest ja aru saama selle peamistest tollipõhimõtetest. Tolliesindaja peab aktiivselt osalema kaubavoogudega seotud protsessides, et parandada selle kvaliteeti, teenindust ja tõhusust. (European Technical Committee, 2016) Selline aktiivne osalemine annab tollile tagasisidet nende tööst.

Kauba suunamisel kontrolli tolliesindaja saab aru tegevustest, mida toll rakendab selleks, et kauba vastavust kontrollida (European Technical Committee, 2016) See eeldab tolliesindaja ja tolli koostööd, kuna vajalik informatsioon kauba kohta on tavaliselt tolliagendil. Kui toll nõuab lisadokumente, peab tolliesindaja esitama vajalikke dokumente ametnikule, kes teostab kontrolli. Füüsilise kontrolli korral peab tolliesindaja tagama kauba kättesaadavuse tollile.

Tollideklaratsiooni vormistamisel peab tolliagent teadma, millist tollisüsteemi millise tolliprotseduuri puhul kasutada. Selleks peab tal olema arusaam, kuidas on infotehnoloogia süsteemid omavahel seotud ja ühendatud. Kui tolliesindaja avastab tollisüsteemi kasutamisel rikkumisi peab ta teavitama sellest Maksu- ja Tolliametit. (European Technical Committee, 2016) Kuna kõik vormistused ja tehingud toimuvad tavaliselt e-keskkonnas, peab tolliagendil olema algteadmised arvuti kasutamisel.

Tolliagent peab olema valmis tolli valdkonnas globaalsete ja riiklike muutuste korral viia need vastavusse oma tööga. (European Technical Committee, 2016)

Tolliagent peab omama arusaamist protsessidest kaupade sisenemisel Euroopa Liitu. (European Technical Committee, 2016) Tolliformaalsused mis on seotud kaupade toimetamisega Euroopa Liitu on keerulisemad, kui kauba väljaviimisel Euroopa Liidust. Seega protsessist arusaamine ja vigade vältimine teeb kogu kauba sisenemise protsessi kiiremaks ja efektiivsemaks.

Kuna kaup liigub Euroopa Liidu territooriumil lähtetolliasutusest sihttolliasutuseni transiidiprotseduuri alusel peab tolliesindaja omama arusaamist sammudest, mis

kaasnevad kaupade liikumisega transiidiprotseduuri alusel. Tolliesindaja peab oskama registreerida transiidideklaratsiooni järgides kõik nõutud tingimusi ning tagama selle õigeaegse lõpetamise. (European Technical Committee, 2016)

Väljastpoolt Euroopa Liitu imporditava kauba kasutamiseks tuleb kaup lubada vabasse ringlusse vormistades impordi tollideklaratsiooni ning tasudes impordimaksud. Tolliagendil peavad olema põhjalikud teadmised ja arusaamine sammudest ja ülesannetest, mis kaasnevad kaupade efektiivse vabasse ringlusse lubamisega. See eeldab vigade vältimist ning kogu protsessi kiiremaks ja efektiivsemaks muutmist. Tolliagent peab vabas ringluse tolliprotseduuri korral oskama: määrata kaubale õige kaubakoodi, oskama lõpetama ja hoiustama tollideklaraatsiooni ja lisadokumente, kui on vaja lube, siis peab tolliagent oskama neid taotlema, peab kontrollima andmeid enne deklaratsiooni esitamist, peab oskama impordimaksude summat arvutama ning teadma millest koosnevad impordimaksud, teadma kuidas jaotub vastutus seoses kaupade vabasse ringlusse lubamisega ja suhtlema tolliasutustega. (European Technical Committee, 2016)

Kahjuks ei näe tolliagendid füüsiliselt saabuvat kaupa. Deklareerimisel kasutatakse lisadokumentidel olevat informatsiooni. Seega täiendava informatsiooni vajadusel suheldakse kauba saajaga, kuna kauba saaja suhtleb pidevalt kauba saatjaga, kes teab täpselt mis kauba ta on saatnud. Seega ei ole informatsiooni saamine üldjuhul lihtne protsess.

Kui kauba saaja soovib vabasse ringlusse lubamise asemel kaupa ajutiselt ladustada liidus peab tolliagent omama teadmisi ajutise ladustamise protsessidest. Tolliagent peab jälgima kauba ajutise ladustamise tähtaega ja vältima tähtaja ületamist. Samuti oskama ühendada ajutise ladustamise protsessi teiste tolliprotseduuridega. (European Technical Committee, 2016)

Euroopa Liidu staatusega kauba ekspordil liidu territooriumilt peab teadma tolliagent formaalsusi enne kauba väljumist ja kauba väljumisel Euroopa Liidust. Samuti peab ta mõistma kuidas jaotuvad rollid ja vastutus seoses kauba eksportimisega. Tolliagent peab jälgima, et kaup oleks väljunud Euroopa Liidust ja seoses sellega oleks vastav kinnitus. Selle puudumise korral peab ta võtma ühendust

tolliga ning otsima alternatiivseid väljumist tõendavaid dokumente. (European Technical Committee, 2016)

Kaubasaaja soovil võib rakendada kaubale ka eriprotseduure. Eriprotseduurideks on tolliladustamine, vabatsooniprotseduur, lõppkasutus, seestöötlemine, välistöötlemine ja ajutine import. Tolliagent, kes tegeleb eriprotseduuride vormistamisega peab teadma ja tegema vajalikke samme ning täitma kohustuslikke ülesandeid, mis kaasnevad kaupade suunamisega eraprotseduurile. (European Technical Committee, 2016) Oluline on teada nende protseduuride erisusi, kuna igal protseduuril on oma eesmärk.

Teadmised ja oskused on erinevad. Kõik need pädevusvaldkonnad on soovituslikud selleks, et teha oma tööd professionaalselt. Tolliagent, kes omab põhjalikke teadmisi ning saab aru protsessidest võib muuta kogu tollivormistuse protsessi lihtsamaks ja efektiivsemaks vältides asjatuid kulutusi. Kuna tolliagendid pakkuvad teenusena kaudset esindamist, peavad nad oma tööd tegema korrektselt.

Selleks, et tolliagente eristada teadmiste järgi on kutsekvalifikatsiooni standardis pädevusvaldkondade ja oskuste järgi toodud neli oskustaset (European Technical Committee, 2016)

Esimeseks tasemeks on „Teadlikkuse tase“. Selleks, et selle tasandi omada on vaja: tervikliku süsteemi ja protsesse mõista ning kohaldada, väljendada selgelt oma arvamust ning kasutada asjakohaselt terminoloogiat igapäevases töös, saada aru eriomastest põhitoimingutest ning kuidas põhimõtted ja poliitika mõjutavad igapäevatoiminguid ja valdkonna tööd tervikuna. (European Technical Committee, 2016) Teadlikkuse tase on alus teiste tasemete omamiseks. Kui isik soovib edaspidi oma taset tõsta, peab tal olema ülevaade nõutavatest pädevustest. Samuti aitab see tõsta isiku efektiivsust kuna ta tutvub erialaste terminitega ning saab aru üldistest protsessidest.

Teiseks tasemeks on „Koolitatud tase“. See on miinimumtase, millele peavad tolliagendid vastama selleks, et oma ülesannetega hakkama saama. Selleks, et teist taset omada on vaja: kohaldada asjakohaseid põhimõtteid ning tegutseda keeruliste protsessidega igapäevases töös. Töökohustuste täitmisel osata kasutada

asjakohaseid tollisüsteeme. Operatiivküsimuste korral teada, millal ja kelle juurde pöörduda. Enne deklaratsiooni vormistamist võimalike riske hinnata ning eksimuse korral osata protsesse, poliitikat ja protseduure parandada. Ning osata oma ideid ja põhimõtteid teistele selgitada ja demonstreerida, turvalisus- ja julgeoleküküsimusi ning põhipunkte silmas pidades. (European Technical Committee, 2016)

Kolmandaks tasemeks on „Edasijõudnute tase“. Selleks, et kolmandat taset omada on vaja: osata anda juhiseid noorempersonalile ning kontrollida nende tööd. Juhul kui on vaja abi, peab kolmanda taset omav tolliagent aitama küsimust lahendada ning anda oma tagasisidet situatsiooni kohta. Vajaduse korral kontrollida, kas noorempersonal omab piisavaid teadmisi ülesannete lahendamisel. Peab omama sügavaid teadmisi ning rakendama neid igapäevatoos. Peab arusaama kuidas on pädevusvaldkonnad seotud enda kui ka teiste ülesannetega. (European Technical Committee, 2016)

Neljandaks tasemeks on „Eksperdi tase“. Selleks, et omada eksperdi taset peab tolliagendil olema võime juhendada. Ekspert peab olema võimeline jagada oma teadmisi ja kogemusi madalamal tasemel kolleegidega. Selleks peab tal olema sügavad eksperditeadmised pädevustest, kogemus tollialases valdkonnas, ning läbitud täiendavad koolitused. (European Technical Committee, 2016)

Kindlasti oleks igal tolliagendil võimalus oma taset tõsta. Selleks peaksid nad täiendama oma teadmisi ja sooritama vastavaid eksame mis on vajalikud soovitud taseme omandamiseks. Kuna tollivormistuste tase on ka erinev, siis peavad tolliagendid vastama nõutud tasemele, et oma tööga hakkama saama.

Kokkuvõtteks anti ülevaade tolliagentide kutse kvalifikatsiooni standardi EN 16992:2017 olemusest. Standard loodi selleks, et sõnastada pädevusnõudeid ning väärtusi, millele võiksid tolliagendid vastama. Standardis kirjeldatud põhiväärtused ja pädevusnõuded ei ole tolliagentidele kohustuslikud, kuid nende omamine aitab tolliagentidele areneda ning tõsta oma töö tõhusust ja kvaliteedi. Standard on tolliagentidele abiks ning aitab neil tolliteenuste valdkonnas asjadest ühtemoodi aru saada. Standardis on kokku kirjeldatud 21 pädevusvaldkonda. Tolliagent peab olema kursis asjakohastest seadustest, poliitikast, eeskirjadest, määrustest või direktiividest mis reguleerivad tolliagendi teenuseid riikides, kus ta tegutseb. Kuna

tolliagentide töö on väga spetsiifiline on oluline ennast pidevalt koolitada, tõsta oma taset ning olla kursis tolli valdkonnas toimuvate muutustega. Nõuded tasemete saamiseks on erinevad. Tolliagendil peab olema ülevaade kõikidest tolliga seotud valdkonnadest. Samuti peab ta oskama tolliprotseduure eristama ning vormistama. Teenus, mida tolliagendid pakkuvad peab olema korrektne. Tolliagentuuride kliendid omakorda saavad valida endale tolliagentuuri, kus on pädevad spetsialistid ning kus võib olla kindel, et tolliagent saab oma tööga hakkama.

2.2 Tolliagentide ootused kutsekvalifikatsiooni standardile

Tänapäeval infotehnoloogia, tehnika ja transpordi areng võimaldab ettevõtetel rohkem väliskaubandusega tegeleda. Euroopa Liidu ettevõtted teevad koostööd kolmandate riikide ettevõtetega. Koostöö kolmandate riikidega võimaldab neile osta soodsamalt toorainet või põhivara. Samuti võimaldab see ettevõtetel oma kaupa kallimalt müüa. Kuid kauba toomiseks ei piisa ainult transpordist vaid on vaja teostada ka tolliformaalsusi. Kuna tolliformaalsused vajavad spetsiifilisi teadmisi ei saa paljud ettevõtted ise tollitoimingutega hakkama. Selleks on mõeldud kaudne esindamine. Tolliagentuurid teostavad kõik vajalikud tollitoimingud ettevõtete eest. Tolliagentuurides töötavad tolliagendid kes omavad teadmisi, mis võimaldavad neile vormistada erineva keerukusega tollideklaratsioone. Kuid tagamaks kvaliteetset tolliteenust, on vajalik pidevalt panustada tolliagentide koolitamisele. Pidev tollisüsteemide arendamine ja seaduste uuendamine teeb tolliagentide töö keerukaks, kuna ei jõuta oma tööd muutustega ühtlustada.

Selleks, et aidata tolliagentidel saavutada edukat tolliformaalsuste täitmist loodi kutsekvalifikatsiooni standardi EN 16992:2017. Standard ei ole tolliagentidele kohustuslik, kuid selles on sõnastatud pädevused, millele tolliagendid võiksid vastata. Euroopa standardimisorganisatsioon avalikustas kutsekvalifikatsiooni standardi Euroopa liikmesriikidele alles jaanuaris 2017. Eestis on standard kättesaadav Eesti standardikeskuses.

Uurimisülesande saavutamiseks viidi läbi intervjuud. Intervjuule vastasid Riga Technical University dotsent Aivars Gulbis, EVS/PK 52 esimees Andreas Part, Maksu- ja Tolliameti tolliosakonna tollitalituse vanemspetsialist Virve Aasmäe ning Vopak E.O.S tolliagent Jüri Frischer. Intervjuude eesmärgiks oli teada saada

vastajate arvamust Eesti tolliaagentide pädevuse kohta ning kutsekvalifikatsiooni kehtestamise vajalikkusest. Samuti uuriti kuidas on tolliaagentide pädevusega Lätis ning kas Lätis toimuvad tolliaagentide ümbersertifitseerimised. Nende isikute arvamus on oluline ning nende vastused aitavad uurimisülesannet täita kuna nende töö on pidevalt seotud tolliformaalsustega. Need inimesed omavad kogemust ning ülevaadet praegusest situatsioonist seotud tolliaagentidega.

Koostati ka anonüümne küsimustik. Küsimustiku vastajateks valiti tolliaagentuuride esindajaid ja tolliagendid, kellele on kutsekvalifikatsiooni standart mõeldud. Küsimustikule vastas kokku 49 inimest. Nendest oli 47 tolliagenti ja 2 inimest, kes ei oma tolliagenti tunnistust. Tänu nendele inimestele oli saadud erinevad mitmekülgsed vastused ja arvamused kutsekvalifikatsiooni standardi kohta. Küsitlus toimus internetikeskkonnas kuna tolliagendid asuvad erinevates linnades ning interneti teel on kõige mugavam nendelt tagasiside saada.

Praegu on menetlemisel Tolliseaduse 347 SE eelnõu millega tahetakse kehtestada tolliaagentuuri tegevusloa nõuet ka otsesel esindamisel. See tähendab, et pakkudes tulevikus tolliesindaja teenust on tolliagenti tunnistust vajalik nii kaudsel kui ka otsesel esindamisel. See eeldab tolliaagentide arvu suurenemist. Virve Aasmäe sõnul on otsese esindamise pakkujatel võimalus Maksu- ja Tolliametis eelisjärjekorras tolliaagentide eksam sooritada. Analüüsid tolliaagentide vastuseid seoses praeguse tolliagenti eksami süsteemi plusside ja miinustega, võib välja tuua, et enamik tolliagente arvavad, et eksamil praktilise osa sooritamisel oleks vaja rohkem erinevaid situatsioone läbi vaadata. Praktilise osa miinuseks on see, et hinnatakse ainult deklaratsiooni andmete sisestamise oskust. Eksami sooritanud isik asub koheselt iseseisvalt tööle ja edaspidi tal erilist arvestatavat tuge saada ei ole. Tolliagendid oma töös puutuvad kokku keerulisema tollivormistusega, millega tavaliselt eksami sooritanud isik hakkama ei saa. Andriase Pardi arvates on praeguse tolliagenti eksami teoreetilise osa eeliseks see, et Maksu- ja Tolliamet kontrollib isikute oskust seadusi ja õigusakte lugeda. Tolliaagentide töös on see tähtis, kuna seadused muutuvad ning on vaja osata muutustega ühtlustada. Andriase Pardi arvates ilma eksamita osutaks tolliteenust hulk ebapädevaid isikuid ning see tooks kaasa palju probleeme Maksu- ja Tolliametile.

Küsimusele: „Kas Te oleksite nõus uuesti tolliagendi eksami sooritama?“ vastas 35 inimest, et ei ole nõus uuesti sooritama ning 12 inimest olid nõus uuesti oma teadmisi kontrollida. Jüri Frischeri sõnul on korduv tolliagentide eksami sooritamine aja raiskamine. Tema arvates võivad tolliagendid vajaduse korral ise ennast pidevalt koolitada ning iseseisvalt kontrollida oma teadmisi töö käigus.

Kui Eestis ei ole vaja korduvalt eksami sooritada, siis Lätis on vastupidi. Aivars Gulbisi sõnul ei ole Lätis tollimaaklerite töö ametlikult reguleeritud. Nende kohustused ja õigused on seadusest kustutatud. Kuid isikud, kes tegelevad tolliformaalsustega peavad läbima korduvalt eksami iga kolme aasta järel. Selleks, et uuesti eksamile pääseda peavad nad läbima koolituse, kus käsitletakse tollivaldkonnas toimuvaid muudatusi. Probleeme korduva eksami sooritamisega isikutel ei ole. Pärast eksami annavad sooritajad tagasisidet, kus räägivad, et korduv eksam oli asjakohane ning tänu koolitustele täiendasid nad oma teadmisi. Samuti saavad nad pärast korduva eksami sooritamist uue sertifikaadi, mis tõendab, et isik on väljaõpetatud ning võib pakkuda kvaliteetset teenust.

Küsimusele: „Kui tihti Te käite täiendavatel koolitustel mis on seotud tolliagendi erialaga?“ selgus, et 11 inimest ei käi üldse koolitustel. Vähemalt 1 kord aastas käib 20 inimest ning umbes 3 korda aastas käivad 17 inimest. Küsimusele: „Millises tolliagendi kutse valdkonnas oleks vaja Teie arvates rohkem täiendõpet?“ vastas suurem osa tolliagentidest, et kauba klassifitseerimises. Kauba kodeerimise valdkonnas peaksid olema selgemad piirid, sest aasta-aastalt muutub kodeerimine aina keerulisemaks, kuna tavaliselt on tolliagentidel ja tolliametnikutel erinevad arvamused sellest kuidas peaks kodeerima või üldse deklareerima. Seega oleks vaja rohkem informatsiooni Maksu- ja Tolliametilt kauba kodeerimise kohta. Lisaks vastasid tolliagendid, et vajavad rohkem koolitusi tarnetingimuse teemal. Tolliagentide arvates võiks Incotermsi tundmine olla kasulik nii logistikutele kui ka ekspedeerijatele.

Küsimusele: „Kas Te olete tolliagentide kutse kvalifikatsiooni standardist kuulnud?“ vastas 24 inimest, et ei ole standardist kuulnud ning 25 inimest on standardist kuulnud. Kutse kvalifikatsioonistandardist rääkis EVS/PK 52 esimees Andreas Part 4. aprillil 2017 AEO ümarlao kohtumisel. Kohtumisel osalesid

suuremad ettevõtete esindajad, kes omavad AEO staatust. Samuti osalesid ettevõtted, kes võiksid omada AEO staatust Maksu-ja Tolliameti arvates.

Küsimusele: „Kui Teil oleks võimalik iseseisvalt enesehindamist teha, mis taseme juurde Te ennast liigitaks?“ vastas 8 inimest, et liigitavad ennast koolitatud taseme juurde, 26 inimest liigitaks ennast edasijõudnud taseme juurde ja ülejäänud 15 liigitavad ennast eksperdi tase juurde. Küsimusele: „Kas Teie jaoks oleks motiveeriv pädevustasemete süsteem (enese positsioneerimise võtmes tööturul)?“ vastas enamik, et ei oleks. Tolliagentide arvates ei ole taseme süsteemi vaja. See võiks olla pigem vabatahtlik nendele, kes soovivad oma teadmistaset kontrollida. Samuti oleks vaja tolliagentide arvates motivatsiooni, et oma taset tõsta. Motivatsiooniks on tolliagentide jaoks palk. Kui palk ei sõltu sellest, kas on edasijõudnud tase või eksperdi tase siis ei ole sellel nende arvates üldse vajadust. Virve Aasmäe arvates on tasemete süsteemi raske paika panna. Kuna tasemed on erinevad on vaja ka erinevaid spetsialiste. Koolitajad on tavaliselt ühed ja samad inimesed Maksu- ja Tolliametist, kes annavad isikutele ühesuguseid teadmisi tolli valdkonnast. Seega tekib küsimus, kust võtta uusi spetsialiste, kes vastavad erinevatele tasemetele? Andriase arvates tasemete ellu viimine on positiivne protsess kuna eeldab tolliagentide täiendõppet. Aga kahjuks Eestis puudub tänasel päeval tolliagentide tasemeõpe. Kuid nii Virve kui ka Andriase arvates võiks Sisekaitseakadeemia olla peamiseks kohaks, kes vastutab tolliagentide täiendõpe ning ka atesteerimise eest.

Küsimusele: „Kuidas Teie arvates, kas oleks mõistlik standardi kohustuslikuks kehtestada?“ vastas 38 tolliagenti, et see ei oleks mõistlik ning 11 tolliagentide arvates oleks standardi kehtestamine efektiivne. Tolliagentide arvates võiks standart olla vabatahtlik. Kui isik ise soovib, siis võib ta ennast koolitada, arendada ja uurida uusi asju. Seega tõstab ta oma taset. Teised arvavad, et standardi võiks kohustuslikuks kehtestada. Kuid siis peaks see kohustuslik olema kõikides liikmesriikides. Sellega saab vältida olukorra, kus teine liikmesriik oleks standardi puudumisel eelisseisus. Aivars Gulbisi arvates ei oleks Lätis sellist standardi vaja, kuna nendel pole ametlikult tollimaaklerite töö seadustega reguleeritud. Tollimaaklerid võivad oma teadmisi pidevalt täiendada, kuid standardi kehtestamine ei mõjuta nende tööd. Jüri Frischeri arvates on standardi kehtestamise

mõtte hea, kuid tema arvates ei oleks ka kutsevalifikatsiooni standardi vajalik kehtestada. Tema arvates pidevalt tollitööga tegelevatel isikutel ei tekkiks probleeme uuesti eksamile minna. Aga neile, kellel tolliagendi tunnistus lihtsalt tolliagentuuris seisab, kuid agent tööd ei tee, siis võiks teha atesteerimise ja siis kas tühistada tunnistust või kui on vastavad teadmised kinnitada neid tasemega. Virve Aasmäe on standardi kehtestamise poolt. Tema arvates parandaks see inimeste teadmisi ning korrastaks andmebaasi. Kuna paljudel tolliagendi tunnistused on tolliagentuurides registreeritud, kuid tööd nad ei tee siis Virve Aasmäe arvates ei saaks nad kergesti uuesti eksamiga hakkama. Andrease Pardi arvates standardi kehtestamine on vajalik ettevõtete töötajate kontrollimiseks ja koolitamiseks. On vaja kindel olla, et isikud on pädevad oma valdkonnas. Samuti klientide jaoks, et nad oleks oma tolliagentuuri valikuga rahul.

Küsimusele: „Kas kutsestandardi kehtestamine Eestis korrastaks Teie arvates tolliteenuste valdkonda ning aitaks kaasa tolliagendi kutse kvaliteedi parandamisele. Kas see oleks vajalik?“ vastas 9 tolliagente, et standart korrastaks tolliagentide valdkonda. Ülejäänud 40 tolliagente arvates ei muudaks kutsevalifikatsiooni standardi kehtestamine seda, kuidas tolliagendid oma tööd teevad. Nende arvates paremaks lahenduseks oleks tolliagente, kes teevad pidevalt vigu saata koolitustele. Kuid kuna praegu korduvat eksamit ei ole ei saa keegi kontrollida, kas täiendavad tolliagendid oma teadmisi ning käivad koolitustel või mitte. Eksami korduv sooritamine võiks näidata, kuidas inimene on teadmisi omandanud ning kas on koolitustest midagi meelde jätanud. Andrease Pardi arvates standardi kehtestamisega korrastaks tolliteenuste turg, kuid see oleks negatiivne tagajärg tolliagentide jaoks. Andrease arvates standardi kehtestamise tulemus on see, et tolliagendid teevad eksimusi vähem ning seega MTA töö oleks lihtsam, kui tolliagentide töö muutub korrektsemaks. Teine tulemus seisneb selles, et oleks vähem vaidlusi ja kohtulahendeid, mis on seotud sageli vale deklareerimisega. Sellega oleks vähem kulutusi MTA-l juriistide peale. Andrease Pardi arvates tolliagentide pädevust tuleb kontrollida veel sellepärast, et ettevõtted sooviks võtta tööle nt Sisekaitseakadeemia lõpetajaid, kellel on põhimõtteliselt teadlikkuse tase juba olemas, et hea kvaliteedi tagada ning vigasid vähendada.

Analüüsisist lähtuvalt teeb lõputöö koostaja järgmised ettepanekud:

1. Sisekaitseakadeemia jääb peamiseks kohaks, kes pakkub tolliaagentidele täiendõpet ning ka atesteerimist.
2. Viia läbi perioodiliselt tolliaagentidele keerulistemal teemadel koolitusi ja ka e-koolitusi.
3. Muuta rangemaks tolliaagentide eksamisüsteem.
4. Korraldada tolliaagentidele iga viie aasta järel korduveksam. Tulemused näitavad tolliaagentide taset ning sellest võiks teha järeldusi, edasisteks koolitusteks.

Kokkuvõtteks võib järeldada, et tolliaendid on pigem kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise vastu kui poolt. Nende arvates ei ole standardil vajadust ning kutse kvaliteedi saab parandada ainult pidev töö tolli valdkonnas ning koostöö tolliga. Maksu- ja Tolliameti tolliosakonna tollitalituse vanemspetsialistil Virve Aasmäel on teine arvamus. Tema on standardi poolt, kuna arvab, et standardi kehtestamine võib aidata inimeste teadmisi parandada. Maksu- ja Tolliamet korraldab erinevaid koolitusi tolliaagentidele, kuid keegi ei kontrolli, kas tolliaendid käivad koolitustel ja saavad seal uusi teadmisi või mitte. Seega oleks hea Virve Aasmäe arvates tolliaagentide teadmisi vahepeal kontrollida. Kuna tolliaagentide töö on väga stressiline ja vastutav peavad tolliaendid olema alati kursis muudatusega. Kui tolliaagent ei näe vaeva, ei ole tal tolliaendi tunnistust siis vaja. Korduva eksami juhul võiks tolliaagentide nimekiri korrastuda ning muuta natukene lühemaks.

KOKKUVÕTE

Tolliagentide töö on väga spetsiifiline. Kui lihtsate tollivormistustega saavad ettevõtted ise hakkama, siis keerukamate tollivormistuste puhul on neil võimalus kasutada kaudset esindamist. Kuna tolliagendid pakkuvad teenusena kaudset esindamist, peavad nad oma tööd tegema korrektselt. Selleks on vaja pidevalt panustada tolliagentide koolitamisele. Tolliagent, kes omab põhjalikke teadmisi ning saab aru protsessidest võib muuta kogu tollivormistuse protsessi lihtsamaks ja efektiivsemaks vältides asjatuid kulutusi.

Lõputöö aktuaalsus seisnes selles, et kutsekvalifikatsiooni standard EN 16992:2017 oli septembris 2016a. Euroopa Liidu Standardikomitee koosolekul kinnitatud. Euroopa Liidu liikmetele on standard kätte saadavaks saanud alates jaanuarist 2017. Samuti suureneb vajalikus kaudses esindamises ning sellega kasvab pidevalt tolliagentide töömaht. Kutsekvalifikatsiooni standard on abiks nii algatajatele kui ka edasijõudnud tolliagentidele. Kutsekvalifikatsiooni standard annab tolliagentidele konkreetseid nägemusi millistele pädevusnõuetele ning väärtustele võivad tolliagendid vastama pärast kutsekvalifikatsiooni standardi avalikustamist. Samuti on praegu menetluses Tolliseaduse 347 SE eelnõu millega tahetakse kehtestada tolliagentuuri tegevusloa nõuet ka otsesel esindamisel. See tähendab, et pakkudes tulevikus tolliesindaja teenust on tolliagendi tunnistust vajalik nii kaudsel kui ka otsesel esindamisel.

Lõputöö uudsus seisnes selles, ei viidi läbi esmakordne tolliagentide kutsekvalifikatsiooni standardi EN 16992:2017 kehtestamise vajalikkuse analüüsi. Eestis ei ole tolliagentide kutsekvalifikatsiooni standardi olnud. Tolliagendi saamiseks peab isik tolliagendi eksami sooritama. Peale eksami sooritamist ning tolliagentuuris registreerimist saab isik iseseisvalt deklaratsioone esitada.

Lõputöö probleem seisnes selles, et standardi kehtestamise korral toob see kaasa muutusi tolliagentide töös ning võib rangemaks muutuda tolliagentide pädevuste kontroll. Tollivaldkond on pidevalt arenev valdkond. Seadused muutuvad ning tolliagendid peavad olema valmis oma tööd muutustega ühtlustada.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise vajalikkus Eesti tolliaagentidele.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet. Esimeseks uurimisülesanneks oli anda ülevaade tollisüsteemist ning teostavatest tollitoimingutest. Eesti Vabariigi Riikliku Tolliameti loodi Valitsuse määrusega 1.oktoobril 1991 aastal. Pärast Tolliameti loomist töötas Eestis 14 tolliinspektuuri, kuid ümberkorralduste tõttu jäi Eestis tegutsema ainult 5 tolliinspektuuri. Tähtsaks alusdokumendiks mis reguleeris tollitööd oli Tolliseadus. Pärast Eesti liitumist Euroopa Liidu hakkas kehtima ka liidu tolliseadustik. Kõige uuem versioon ilmus 1.mail 2016 mis mõjutas tollitoiminguid ning mille eesmärgiks oli elektroonilise süsteemi arenemine ja paberivaba vormistus. Tänapäeval toimub tollideklaratsioonide vormistamine e-tollis. Tolliprotseduurideks on Eestis transiidiprotseduur, tolliladustamine, vabasse ringlusse lubamine, ajutine import, seestöötlemine, vabatsooniprotseduur, lõppkasutus, eksport ja välistöötlemine. Kuna tollivaldkond on väga spetsiifiline on oluline deklareerimisel järgida nõuded ja tingimusi. Sellega saab vältida vigu ja muuta tollivormistust kiiremaks ja efektiivsemaks.

Teine uurimisülesanne oli anda ülevaade tolliaagentuuridest, tolliaagentidest ja kutsekvalifikatsiooni standardi kujunemisest. Kaudne esindamine on Eestis rangelt reguleeritud. Kaudset esindamise puhul võib esindajaks olla ainult tolliaagentuur. Tolliaagentuurid tegutsevad tolliaagentide kaudu. Selleks, et saada tolliaagentiks on vaja läbida tollivaldkonna koolitust ning sooritada tolliaagenti eksamit. Eestis on tolliaagentide pädevusstandardite ja kutsekvalifikatsiooni teemat alustanud Eesti Standardikeskuse juures 19.mail 2014a. registreeritud projektkomitee EVS/PK 52, mis hakkas peegeldama CEN/TC 432 „Competency for Customs Representatives“ tegevust. Eesmärgiks oli koostada standart, mis kirjeldaks tolliaagentide pädevusnõudeid. Avaldatud standart ei ole Euroopa Liidu poolt kohustuslik, kuid see on võimalus mida Eesti soovi korral saab tolliaagentidele kehtestada.

Kolmas uurimisülesanne oli selgitada kutsekvalifikatsiooni standardi EN 16992:2017 olemust. Kutsekvalifikatsiooni standardi loodi selleks, et sõnastada pädevusnõudeid tolliaagentidele, millele nad võiksid vastama. Kokku on standardis

kirjeldatud 21 pädevusvaldkonda. Kuna standart ei ole kohustuslik ei ole ka kõik standardis kirjeldatud pädevusnõuded tolliagentidele teadmiseks kohustuslikud. Kuid nende omamine aitab tolliagentidele professionaalselt areneda ja tõsta oma taset. Tolliagentidel peab olema ülevaade kõikidest tolliga seotud valdkonnadest. Tolliaгентuuride kliendid peavad olema kindlad, et nende eest teevad tööd pädevad spetsialistid ning nad saavad oma tööga hakkama.

Neljas uurimisülesanne oli analüüsida tolliagentide ootuseid kutsekvalifikatsiooni standardile. Analüüsist selgus, et tolliagendid on pigem kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise vastu kui poolt. Tolliagentide arvates ei ole vajadust standardi kehtestamises. Standardi kehtestamisega võiks tolliagentide nimekiri korrastuda, kuna praegu ei kontrolli keegi peale tolliagendi eksami sooritamist tolliagentide teadmisi. Tolliagentidele korduv eksam võiks näidata praegust tolliagentide taset ning tulemustest võiks teha järeldusi, millistes teemades vajaksid tolliagendid täiendõpet. Tolliagente koolitavad tavaliselt samad inimesed Maksu- ja Tolliametist. Seega, kui standart kehtestatakse on vaja uusi spetsialiste, kes vastavad erinevatele tasemetele. Kahjuks Eestis puudub tänasel päeval tolliagentide tasemeõpe. Kui kutsekutsekvalifikatsiooni kehtestatakse, võiks selliseks kohaks olla Sisekaitseakadeemia, kes loob tasemeõpet hakkab vastutama tolliagentide täiendõpe ning ka atesteerimise eest.

Edaspidi soovitatakse täiendavalt uurida tolliagentide koolituste ja töökvaliteedi suhet.

SUMMARY

Trade between the European Union and the third countries constantly grows. The customs plays an important role in the European Union and the third countries in provision of safety and also in registration of customs operations. Indirect representation became more popular. Indirect representation is strictly regulated so it can only be made through a customs agency.

The title of the thesis is “The Need for Professional Qualification for Estonian Customs Agents”. The thesis consists of 49 pages. The thesis is written in Estonian and uses 41 referenced sources.

The choice of a subject is caused by creation of the standard CEN / TC 432 for customs representatives, which describes requirements to customs agents competence. The standard describes requirements to competence. It is not obligatory for customs agents, but observance of the standard could order work and channelize them for development.

The main problem is that intering the standard will lead to changes in work of customs agents. With introduction of professional qualification standards control of competence of customs agents can be toughened.

The purpose of the thesis sets the following tasks for itself:

1. To give the review about customs system and customs operations
2. To give the review about emergence of the customs agent, customs agency, the qualification standard
3. To explain an essence of the qualification standard
4. To analyze expectations of customs agents about the qualification standard

As a result of the analysis, the Estonian customs agents have no need in professional qualification. In their opinion, the professional quality can be only improved thanks to ongoing work in the field of customs cooperation. Customs agents have no repeated exams. For this reason it is impossible to check do customs agents attend additional training sessions to improve their knowledge and skills or not. Repeated exams would show how customs agent have acquired knowledge. It could also

indicate the current level of customs agents competence and help to understand what could be improved. It would also help to find out in what knowledge customs agents feel lack.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Bergami, R., 2009. *The National Customs Brokers Course: An E-Learning Model*, Victoria: Institute for Community Ethnicity and Policy Alternatives, Victoria University, Australia.

Capela, J. J., 2008. *Import/Export for Dummies*. 1 toim. Hoboken: Wiley Publishing, Inc. .

Eesti Standardikeskus, 2016. *Standardimisala tehnilise komitee ja projektkomitee asutamine ning töökord*. [Võrgumaterjal]

Leitav:

<https://www.evs.ee/pood?SearchTerm=STANDARDIMISALA+TEHNILISE+KOMITEE+JA+PROJEKTKOMITEE+ASUTAMINE+NING+T%C3%96%C3%96KORD> [Kasutatud 15.03.2017].

Eesti Standardikeskus, 2014. *EVS/PK 52*. [Võrgumaterjal]

Leitav:

<https://www.evs.ee/Standardimine/Komiteed/EVSPK52/tabid/389/Default.aspx> [Kasutatud 18.03.2017].

Ekspordi tolliprotseduuri rakendamise täiendavad juhised ning eksportimisel tolliformaalsuste teostamise kord (2011)

Elling, T., 2014. *Käibemaks abiks tugendile ja töötavale praktikule*. 1. trükk toim. Tallinn: KMS OÜ.

EÜ-EFTA Ühistransiidi Ühiskomitee otsus nr 1/2008, millega muudetakse 20. mai 1987. aasta ühistransiidiprotseduuri konventsiooni (2008) Euroopa Liidu Teataja.

Euroopa Komisjon , 2017. *Authorised Economic Operator (AEO)*.

[Võrgumaterjal]

Leitav: http://ec.europa.eu/taxation_customs/general-information-customs/customs-security/authorised-economic-operator-aeo/authorised-economic-operator-aeo_en#what_is [Kasutatud 15.03.2017].

Euroopa Komisjon, 2016. *Common and Union transit*. [Võrgumaterjal]
Leitav: http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/customs-procedures/what-is-customs-transit/common-union-transit_en [Kasutatud 28.02.2017].

Euroopa Komisjon, 2017. *Authorised Economic Operators - Query page*. [Võrgumaterjal]

Leitav:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/eos/aeo_consultation.jsp?Lang=et&holderName=&aeoCountry=EE&certificatesTypes=AEOF&certificatesTypes=AEOC&certificatesTypes=AEOS&Expand=true&offset=1&showRecordsCount=0
[Kasutatud 15.03.2017].

Euroopa Komisjon, 2017. *Electronic customs*. [Võrgumaterjal]

Leitav: http://ec.europa.eu/taxation_customs/general-information-customs/electronic-customs_en [Kasutatud 16.02.2017].

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 1025/2012, mis käsitleb Euroopa standardimist (2012) Euroopa Liidu Teataja.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 1294/2013, millega luuakse Euroopa Liidu tollialane tegevusprogramm aastateks 2014–2020 („Toll 2020”) (2013) Euroopa Liidu Teataja.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (2013) Euroopa Liidu Teataja .

European Technical Committee, 2016. *Competency for Customs Representatives CEN/TC 432*. Pariis, AFNOR.

Käibemaksuseadus (2017).

Kiik, L., 2007. *Tolliajaloo lühhiülevaade*. Tallinn: Tallinna Majanduskool.

MA-HE Invest OÜ, 2017. *Tolliagendi koolituse ajakava kevad 2017*.

[Võrgumaterjal]

Leitav: <http://www.tollikoolitus.eu/koolitusplaan-2/> [Kasutatud 08.03.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2016. *Tollisüsteemide kasutajatele*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/toll-kaubavahetus/tollisusteemide-kasutajatele> [Kasutatud 18.02.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2016. *Kaubakood*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/toll-kaubavahetus/kaubakoodi-maaramine/kaubakood> [Kasutatud 20.02.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2016. *Tollideklaratsioonide töötlemise süsteem Complex*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/toll-kaubavahetus/tollisusteemide-kasutajatele/tollideklaratsioonide-tootlemise-susteem> [Kasutatud 14.02.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2016. *Ühis-/Liidu transiidiprotseduur*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/toll-kaubavahetus/uhis-liidu-transiidiprotseduur> [Kasutatud 28.02.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2016. *Uue liidu tolliseadustiku rakendamine*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/toll-kaubavahetus/uue-liidu-tolliseadustiku-rakendamine> [Kasutatud 01.02.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2017. *Tolliagendi koolitus*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/toll-kaubavahetus/tolliagentuurid/tolliagendi-koolitus> [Kasutatud 05.03.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2017. *Tolliprotseduurile suunamine*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/toll-kaubavahetus/tolliprotseduurile-suunamine> [Kasutatud 14.02.15].

Mürr, E. & Knut, H., 2002. *Основы знаний о таможене = Tollikontrolli tsoon*. Tallinn: Taurus Print.

Pasat, O., 2013. CUSTOMS DUTIES. CUSTOMS TARIFF. "*Perspectives of Business Law*", 10, pp. 165-174.

Raamatupidamise seadus (2017).

Randlane, K., 2016. *Maksuvõlgade sissenõudmine*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Silberg, U., 2014. *Euroopa Liidu Rahandus*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Standardikeskus, E., 2014. *Asutatud on uus projektkomitee EVS/PK 52*

„*Tolliteenuste osutajate kompetentsinõuded*“. [Võrgumaterjal]

Leitav:

<https://www.evs.ee/EVS/Uudised2017/Uudised2014/tabid/401/NewsId/dfdd4ec5-3c15-4989-8ebe-873033f73e0e/Default.aspx> [Kasutatud 19.03.2017].

Standardikeskus, E., 2017. *EVS-EN 16992:2017*. [Võrgumaterjal]

Leitav: <https://www.evs.ee/tooted/evs-en-16992-2017> [Kasutatud 20.03.2017].

Standardikeskus, E., 2017. *Harmoneeritud standardid*. [Võrgumaterjal]

Leitav:

<https://www.evs.ee/StandardidjaEL/Harmoneeritudstandardid/tabid/168/Default.aspx> [Kasutatud 21.03.2017].

Suursoo, J., 2013. *Tarneahela Haldamine II*. 2. trükk toim. Tallinn: Tallinna Tehnikakõrgkool .

Täiendavad juhised tollideklaratsiooni ja lihtsustatud tollideklaratsiooni täitmiseks, esitamiseks ja aktsepteerimiseks (2014) Riigi Teataja.

Tolliagentuuri tegevusloa ja tolliagendi tunnistuse väljastamise ja kehtetuks tunnistamise ning tolliagentuuri tegevuse kord (2012) Riigi Teataja.

Tolliseadus (2016).

Tsiviilseadustiku üldosa seadus (2015).

Vabasse ringlusse lubamise tolliprotseduuri rakendamise täiendavad juhised (2009) Riigi Teataja .

Võlaõigusseadus (2017).

Зубач, А. В., Граве, А. В., Рожина, Н. А. & Терентьев, Р. В., 2013. *Таможенное право*. 1. издательство toim. Москва: Urait.

LISAD

Lisa 1. Intervjuu Riga Technical University Customs and Taxes Department dotsendiga Aivar Gulbisiga

1. Kust tuleb tollimaaklerite ajalugu?
2. Kuidas ja millal tekkisid tollimaaklerid Lätis?
3. Mis oli nende pädevus sel ajal?
4. Kes ja kuidas võis tollimaakleriks saada?
5. Kuidas nägi välja Läti tollimaaklerite eksam?
6. Mis on tollimaaklerite vajadus tänapäeval?
7. Kuidas reguleerib seadus nende tegevust?
8. Kas on Läti kogenenud tollimaaklerite kutsestandardiga?
9. Kuidas saab tollimaakler enda kvalifikatsiooni tõsta?
10. Mis on Teie arvates põhiprobleem tollimaaklerite töös tänapäeval?
11. Kas oleks vaja Lätis kutsestandardi kehtestada?
12. Kas Te soovite omalt poolt midagi lisada?

Lisa 2. Intervjuu Maksu- ja Tolliameti tolliosakonna tollitalituse vanemspetsialistiga Virve Aasmäega

1. Millal tekkisid tolliagendid Eestis?
2. Mis oli eksami struktuur?
3. Mis on Teie isiklik arvamus standardi kohta?
4. Kas Te pooldate tolliagentide tasemete jagamist?
5. Kas Eestis oleks mõistlik tolliagentide pädevust kontrollida mitu korda?
6. Mis võiksid olla kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise tagajärjed?
7. Kas Te olete pigem kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise poolt või vastu?
Miks?
8. Kas Te soovite omalt poolt midagi lisada?

Lisa 3. Intervjuu EVS/PK 52 esimehega ja 4U Logistics OÜ tolliteenuste juhiga Andreas Pardiga

1. Mis on Teie arvates eeldused ja puudused praeguse tolliagendi eksami süsteemis?
2. Mis võib tekkida, kui tolliagendi pädevust ei reguleeri?
3. Miks Rahandusministeerium ei soovi tolliagentide pädevust kontrollida?
4. Mis tuleb teha sellisel juhul, kui tolliagent ei soorita järeleksamit?
5. Mis tulemused (positiivne) ja tagajärjed (negatiivne) võivad olla standardi kehtestamisel?
6. Kes võiks koolitada täiendavat õpet Eestis tolliagentide jaoks?
7. Kuidas koolitamine mõjutab tolliagentide olemust?
8. Mis on MTA arvamus standardi kehtestamise kohta?
9. Kas Sisekaitseakadeemia oleks võimeline tulevikus täiendavate koolituste eest maksma?
10. Kas peab olema liigipääs protseduuri tegemisel ja miks?
11. Kas olid juhtumid, kui toll kustutas ära tolliagendi tunnistust?
12. Kas Te soovite omalt poolt midagi lisada?

Lisa 4. Intervjuu Vopak E.O.S tolliagendiga Jüri Frischeriga.

1. Millal Te olete tolliagendi eksami sooritanud?
2. Kas Teie arvates oli eksam keeruline või lihtne?
3. Olete Te praeguse tolliagendi eksami süsteemiga rahul?
4. Kas Te tunnete, et vajate rohkem täiendavaid koolitusi tolli valdkonnas?
5. Kas Te olete kuulnud tolliagentide kutsekvalifikatsiooni standardist?
6. Kas Teie arvates oleks vaja täiendavalt kontrollida tolliagentide pädevust iga 3-5 aastat?
7. Kas Te soovite omalt poolt midagi lisada?

Lisa 5. Küsimustik kutsekvalifikatsiooni standardi kohta Eesti tolliagentidele

Küsimustik oli tehtud ja saadetud kõikidele Eesti tolliagentuuride esindajatele ja tolliagentidele Sisekaitseakadeemia lõputöö pealkirjaga „Kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise vajalikkusest eesti tolliagentidele“ raames.

Küsimustiku sisu:

Tere austatud tolliagentuuride esindajad ja tolliagendid!

Olen Sisekaitseakadeemia finantskolledži kolmanda kursuse tudeng. Kirjutan lõputööd teemal: „Kutsekvalifikatsiooni standardi kehtestamise vajalikkusest Eesti tolliagentidele“. Vajan Teie abi töö kirjutamiseks. Palun täitke allpool oleva küsimustikku. See võtab aega vaid 5-10 minutit. Kuna siin on ka tolliagentuuride esindajad/kontaktisikud, oleksin väga tänulik, kui Te saadaksite Teie ettevõtte tolliagentidele selle küsimustiku laiali.

Esitatud küsimused:

1. Teie sugu?
2. Teie vanus?
3. Teie haridustase?
4. Kas Teil on tolliagendi tunnistus? Kui ei, siis liigu 11 küsimuse juurde.
5. Kui kaua Te olete tolliagendina töötanud?
6. Palun hinnake skaalal 0-10, kas tolliagendi tunnistuse saamine oli Teie jaoks raske protsess?
7. Mis plussid ja miinused on Teie arvates praegusel tolliagendi eksami süsteemil?
8. Kas Teie arvates suuline tolliagendi eksam oleks asjakohane ja miks?
9. Kas teete tollideklaratsiooni vormistamisel vigu? Palun hinnake skaalal 0-10
10. Kas Te oleksite nõus uuesti tolliagendi eksami sooritama?
11. Kui tihti Te käite täiendavatel koolitustel mis on seotud tolliagendi erialaga?

12. Millises tolliagendi kutse valdkonnas oleks vaja Teie arvates rohkem täiendõpet ja kui tihti oleks seda vaja?
13. Kas oleks vaja Eestis tolliagentide pädevust kontrollida, näiteks iga 5 aastat?
14. Põhjendage palun oma eelmist vastust.
15. Kas Te olete tolliagentide kutsekvalifikatsiooni standardist kuulnud?
16. Kui Teil oleks võimalik iseseisvalt enesehindamist teha, mis taseme juurde Te ennast liigitaks?
17. Kas Teie jaoks oleks motiveeriv eelmises küsimuses mainitud pädevustasemete süsteem (enese positsioneerimise võtmes tööturul)?
18. Standard loodi kui vahend, millega toetada üksteisemõistmist ja tagada keele läbipaistvus, sõnastades pädevused, mida tolliesindajatelt nõutakse ja mida nad rakendavad. Kuidas Teie arvates, kas oleks mõistlik standardi kohustuslikuks kehtestada? Põhjendage oma arvamust.
19. Kuidas Te arvate, kui efektiivne oleks tolliagentidele standardite kehtestamine? Hinnake skaalal 0-10
20. Kas kutsestandardi kehtestamine Eestis korrastaks Teie arvates tolliteenuste valdkonda ning aitaks kaasa tolliagendi kutse kvaliteedi parandamisele. Kas see oleks vajalik?
21. Kas Teil on midagi täiendada?